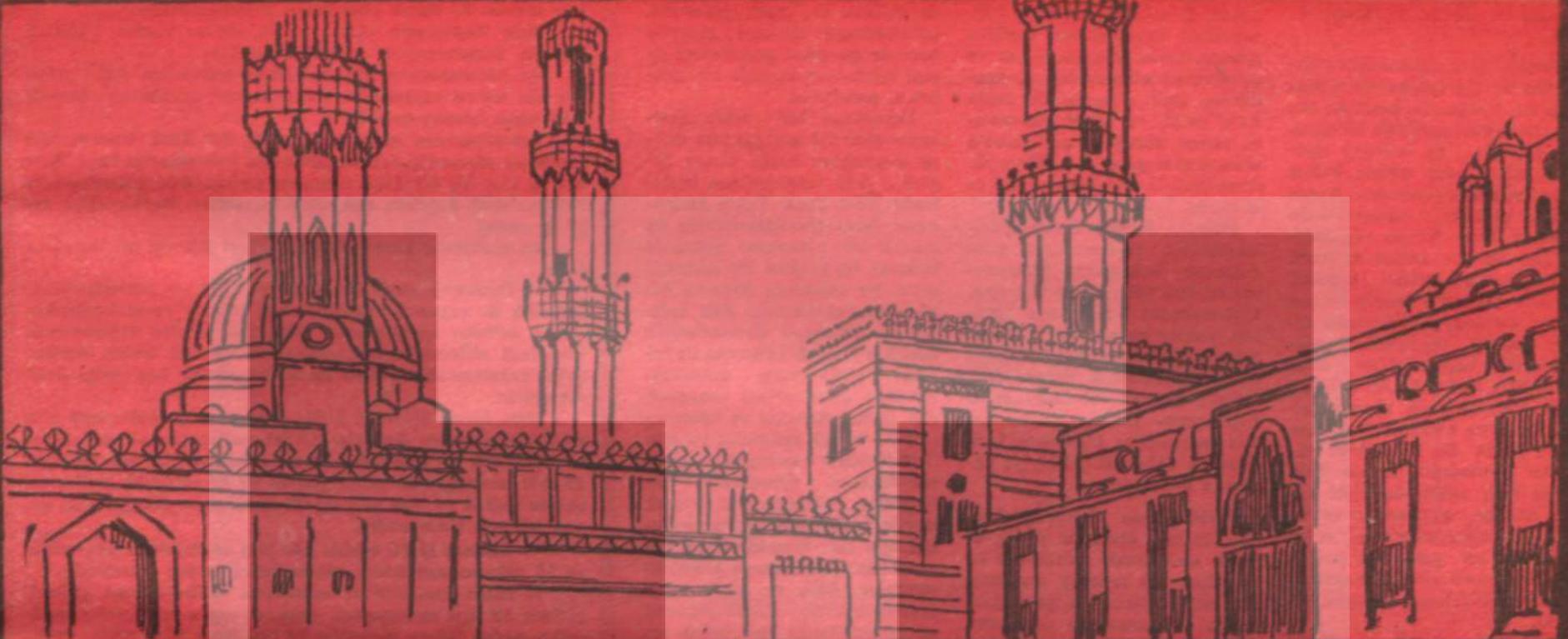

YÖN
HAFTALIK GAZETE

Sosyalist

**MİSIRDADIN
USTAV**

politikası

OKUYUCU DAN YÖNDE

Prof. Esen'e Açık Mektup

Sayın Bülent Nuri Esen,
Radyo «demokrasi nedir ve ne
değildir» konusunda bir açık oturum
vaziyatçıyı anons etti.
zaman, duyulan memnuniyete, bu oturuma sizin başkanlık
edeciniz ve prof. Aydin Yalcın Prof. Turhan Feyzoglu ve
Behice Boranın da katılacağına
öğrenilmesi bir de büyük ilgi ekledi.

Ancak, açık oturumu açtıgınızda bir kaç dakika sonra dinleyiciler, kendilerini bekliyen hâlâ kırkınlıkları serisinin birincisine uğradılar. İlk salvoyu siyasi partilerin ağır topları haline geten akademisyenlerden Aydin Yalcın savurdu. Adalet Partisi sözcüsü sayın Yalcın «Üç daki-ka gibi kısa bu zaman zarfında den okrasının tarifini yapmak zorour» sözüyle hemen hemen bütün ziyaretçi profesörlerin davet üzerine verdikleri konferanslarda bagvurduları ucuza aktik kullandı. Bu taktigin Nasrettin Hoca'nın bilen bilmeyece anlatın hikayesinde bir paralel vardır. Bu profesörler ekseri konferansın konusu hakkında fikir sahibi dinleyici kitlesi önde konuşurlar ve bu taktikle dinleyicilerinin «eger vakti olsa iddilerini ve sunları da söyleyecekti» fikrine kapılınlardan faydalanan yoluna giderdi.

Feyzoglu'nun ise ilk sözleri Yalcınınkinden hiç te parlak değil. Demokrasinin tarifine Abraham Lincoln'un «For the people, by the people of the people» halk içi halktan ve halk tarafından sloganının yanlış tercümesiyle söyle basladı.

Ama bilmesi gereki ki, Lincoln'ın bu sözleri çok ve hem de çok zaman aşınmasına uğramıştır.

Kısa bir müddet sonra çok bariz bir hakikat ortaya çıktı. Akademisyen politikacılar oturma» partilerinin propaganda ve savunmasını yapmak için katılmışlardı.

Adalet Partisinin Yalcın'ı hüllasın «ekseriyet millî iradeyi temsil eder. Madem ki, ekseriyet Adalet Partisindedir. Adalet Partisi istedigim yayar istedigi kanunu çıkarır» demektedir.

Halk Partisinin Feyzoglu'su «meşruyetini kaybeden bir ikti-

dara karşı muhalefet obstrüksiyonist usullere başvurmakta hakkı ve sertestir. Çünkü parlamento hayatımızda da iktidarı gayri meşru yollara sapıp sapmadığını karar verecek Halk Partisidir» diyor.

YTP ile CKMP temsilcileri birbirine benzeyen kanatlari ise «demokrasi bir refah sistemi»dir» sözüyle özettenebilir.

Dinleyiciler hâlâ kırkınlığı serisinin ikincisine uğratın TIP temsilcisi Sayın Behice Boran'a gelince, kesin olmamış, ürkük ve nüfereddid cümlelerle ve kendinden emin olmamış bir tonla ifade etti ve «sınıf mücadele, ekmeğin hürriyeti» gibi lafları silsili tezine göre de ekonomik demokrasi'si siyasi demokrasi ola-nazdı.

Halbuki Behice Boran memleketimizde Parlamentoya girdi Bakanlık koltuguna yerlesmenin en kısa yollarından biri olan, Üniversiteden politikaya intisap, yolu en son geçen akademisyenlerden biridir. Kendisini okuma itiyadından vazgeçirerek politika meslek ve ihtiraslarına kapılmıştı. Yetek zaman henüz geçmemisti. Bu sebeple kendinden daha ilgi çekici bir konuma böklenirdi.

Sayın Bülent Nuri Esen, Başkanlık ettiğiniz oturuma yanlış olarak «demokrasi nedir ve ne değildir» adı verilmiş. Bu oturma siyasi partilerin propaganda ve savunmaları» ünvanının verilmesi daha yerinde olsur.

Sayın Bülent Nuri Esen, üçüncü bayıl kırkınlığı da siz sebeb olduzu: Uzun senelerden beri Anayasa kursusunu ısgal etmek isteniz. Başkanlık ettiğiniz bu oturumda neçen meslekaşlarınıza sadexe davet etmediniz ve neden kendilerine skolastik metodun yani «ustad böyle dediği için böyledir» metodunun iflasını, olduğunu ihtar etmediiniz.

Müsaade ederseniz cüppeliyle, kepleriley ve isimlerinin önünde bir İspanyol asiladesinin ağzının suyunu akitacak uzunlukta Doktor, Doçent, Profesör, Dekan, Rektör gibi funvanlarıyla akademisyenleri bırakın da demokrasiden sokaktaki adamın ne anladığını görelim.

Evela konunun tartışmasına teoride demokrasi nedir, uygulama demokrasi nedir, diye bir ayırm yapmakla girmek gereki. Akademik kariyerde buna tecrübe sahibi ünlü profesörlerin bu noktaya temas bile etmemeleri affolunur bir davranıştır.

Tcorde ne olursa olsun uygulamada demokrasi negatif bir idar tarzıdır. Küçük Yunan Si-teieri ve belki bir iki ufak Is-vigre kantoci haric dünyanın hiç bir tâgâfâda halkın doğrudan doğruya kendi kendisini idare ettiğine rastlanmamıştır. Sivas partiler programlarıyla halkın karşısına çıkarlar. Bir ferd hiç bir parti programında bilişti istediklerini bulamayacag için, arzofarına en yakın programı partili tercih ederek oyunu kullanır.

Modern Maliye ilminin babası sayılan Dr Vitti de Marco «Ferdî, devle masrafına asgari miktarda istirak etmek istiven ve fakat devlet sarfyatından azamî miktarda faydalnamak gayciyle hareket eden, bir adam olarak kabul etmek gerekir» demiştir.

Demokrasi uyarlamasında bunu paraçlı politikanın tayininde görülr. Her toplumda çıkar grupları vardır ve yine bir toplumda bir anda veya bir sürede üretilebilir mal ve hizmet miktarı sınırlar.

İşte bu çıkar grupları miktarı beli oan mal ve hizmetlerin mümkün oduğu kadar fazlasının kendi ellerine geçmesi çaba-sıyla hareket ederler. Demokraside politikâ bu eşitlik çıkarlarının üzlestirilmesi neticesi taayyün eder ve bu çıkar gruplarının sırası güçleyle orantılı bir dengeye sonucudur.

Demokrasi bir refah sistemidir sözü ise arabayı atın önune koşmaktan başka birsey değil. 1959 Martin'in son haftasında New York Times gazetesi Asya memleketlerinde üç senlik bir inceleme gezisinde bulunan iki yazarın bir makalesi çıktı. Bu makalede Asya ve Afrika memleketlerinde Batı anlaşımda demokrasi denemelerinin özellikle iktisadi kalkınma ile beraber yürüttüme çalıṣlığı takoğerde diktatorluk sonuçlandı iddia edilirken bu gül demokrasi'si kavuşturmuş batılı memleketler, demokratik kurumların kökleşmesine yeteceksüreden boyluk devreleri geçirdikleri için de memleketlerde demokrasin kurulması mümkün olmuştur. Asya ve Afrika ekonomisi yillardır darhı geçirmiç ve peşirmecektir. Bir boluk rejimi siyasi kurumun bir darlık ekonomisinde gelişmesine imkân yoktur.

1964 sevesinde Stanton Üniversitesi tarafından 19 yazan yazarlarının dejenmesiyle hazırlanan «The Role of The Military in the Underdeveloped Countries - Geri Kalmış Memleketlerde Askerî» Rolü adlı bir kitap yayınlandı. Bu kitapta İktisaden gen kalmış memleketlerde demokratik rejimle başlayan kalkınma hamlelerinin askeri diktatörlerle sonuçlandığı tezi ileri sürülmüş ve buna otuz yakın memleket örnek olarak gösterilmiştir.

Uygulamada demokrasi ne olabılır sorusuna sokaktaki adamı cevabı verektir:

- 1 — Karan kargasında eşitlik,
- 2 — Karanın gerektirdiği nüslere uygun olmadan hiçbir kimseňin hürriyetinin tahdid edilememesi; ve ma' ve mülkü-n elinden alınamaması,
- 3 — İstediğ, dine inanmak serbestisi,

4 — Hayastını istediği şekilde çalıṣarak kazanmak serbestisi, Pnular bir de Behice Boran'ın eklileceğine emin olduğumuz «Hayata herkesin eşit şartlarda erişilebilmesi» eklenbilir.

Muhakkak olan bir şey de demokrasinin bu çoğulk dikta-toryası kurulması ve bir iktidarin, «millî irade bende tecelli etmek» diyecek muhalefeti hice sayip, kendi iktidarına avantajlı istem varatak kanular çatırılarca baş vurması demek olmalıdır.

Behice Boran'ın savunduğu teze gelince kendisi her halde çok iyi bilir ki 1215 de bir mütadele neticesi asillerin kraldan bazı haklar elde ettikleri Magna Carta'dan tam 780 sene sonra 1912'de İngiltere'de kadınlarla seçim hakkı, tanınmıştır. Ondan

BASINDAN

Yeni İstanbul

BİNLERCE MADDE VE KARIŞIKLIKLER

A. Sabri Türkmen

Evvelki gün Başbakan, dün de Dışşeri Bakamus Amerika ve Nato anlaşmaları hususunda beylik sözlerini de-meceler verdiler. Fikirlerimiz aksine olarak Amerika ile anlaşmalar tâdî edilemeyeceğini, Nato'dan Fransa gibi ayrılmayıcağımız endişe yaratacak telâş ve aceleçilikle yazılarınıza neşrinden 6 saat sonra ifade ettiler.

Başbakan Amerika ile olan anlaşmaların 55, Dışşeri ise 50 kadar olduğunu belirtirken, her ikisinin de meseleyi tam manası ile tetkik etmedikleri anlaşılmaktadır.

Hele Başbakanın «Us» yoktur, «tesis» vardır» sözünü hayretle karşılamamak mümkün değildi.

Memleketimizdeki Amerikan işlerinden sağır sultannı bile haheri varken, bir takım kelime oyunlarına girerek saklanmak istenmiş nedir?

Amerikalıların idaresinde ve hiç bir Türk komisyon mudiha edemediği casus uçaqlarının kalkıp indiği havalar ve yine hiç bir Türk subayma yerinin dahi gösterilmedi. Nükleer silâh depoları, rampaları mevcuttur. Bunlar «Us» değil de nedir?

Bu muharebe karargâhlarına askeri lisanda pekâla «Us» denir.

Demagoji yapmakla memleketi bir şey kazandırılmaz. Amerika ile yapılmış anlaşmalarla hatalar varsa bunlardan dolayı milletçe kayıplarımız oluyorsa, elbette değiştirilecek veya fesh edilecektir. Hükümetin aslı vazifesi budur. Vazife-lelerini yapmayıca olanlara da millet elbette hak ettiği dersi verecektir.

Nato Genel Sekreteri 2 gün önce kuruluş yıldönümü münasebetiyle verdiği demeçte NATO anlaşmasının en mühim hususyetinin 15 maddeden ibaret olduğunu iftihârla bildirdi. 15 ayrı memleketi bir araya getiren bu 15 maddelik anlaşmanın da tarihî en kısa ve kuvvetli anlaşmaya olduğunu da ayrıca bildi.

— Madem ki 15 madde gibi kısa anlaşmalar kuvvetlidir ve 15 yabancı memleketi mükemmel tatmin etmektedir.

O halde Amerikalılar «andırmaya enflasyonuna» giderek bizimle 55 ayrı anlaşmaya, yüzlerce sayfa ve binlerce madde neden ihtiyac hissettiler ve bizi buna ichar etti.

NATO anlaşmasının tabii kâti çok kısa olmasından, müşâlik ve geniş ifadeler tasvirinden dolayı tefsire muhtaç olması tabiidir. Bir tehlike amâda da dostlarımızın bu tefsiri bizim lehimiz, hele sâr'atle yapacaklarına nasıl inanabiliriz?

— Amerika Cumhurbaşkanı Johnson ile Nato anlaşmasının 5. maddesinde Kıbrıs buharası sırasında Yunan menfaatine göre tefsir etti ve bir Rus saldırısında ne Amerika'nın, ne de diğer ülkelerin bize yardımına gelmeyeceğini bildirdi —

Buna göre NATO anlaşmasının çok kısa olması taahhütlerini dar bir çerçeveye içinde tutmasını temin ederken kaybeden biz oluyoruz.

Halbuki Amerikalılar, bizimle 55 ayrı anlaşma yapmışlar. Bizim kendilerine karşı taahhütlerimizi yüzlerce sayfa ve binlerce madde ile tesbit etmişlerdir.

Memleketimizden istifade şekillerini aynı ifadeyi taşıyan bir çok maddelerle birkaç defa tekrarlamışlar ve binlerce madde ile her arzularını yerine getirmek imkânını bulmuşlardır.

Yâni dosfârimız yaptıkları anlaşmalarla bize karşı taahhütlerini yerine getirmemek için açık kapı bırakacaklar ve icabunda kaçamak yapacaklar ve onlar kazanacaklar.

Biz ise binlerce madde ile kiskıvrak bağlı olduğumuz için hiç bir tefsire giremeden onları her arzularını daima yine getireceğiz ve yine onlar kazanacaklar.

Buna düşpediz aldatma denir.

— Hükümetin ilk yapacağı iş «anlaşmalar enflasyonunu» bir kitap halinde umumi esfâra tam metin olarak açıklamak olmalıdır.

kuzuncu yılâtında Luddite'ların tepkisi Owenlerin, Chartistlerin mücadeleleri, Fabian Society'nin gayretleri: ve işi birlikleri hâleketleri sonucu elde edilen haklar, hep bu sürekli mücadele sonucu kazanılmıştır.

Demokraside her sınıf haklarını yapabilecegi siyasi baskı ile ortaç olabileceğine göre, savunduğu ekonomik demokrasi tezi ancak temsil ettiği sınıfı organize edilerek yeter sayıda oy alabilmesi ile gerçekleşecektir.

Türkiye'de Cumhuriyet idaresi, Anayasâ, seçim, medenî hukuk vesâire gibi demokrasinin temel enstrumanları filiyat yatta bir tek adamın «largesse»i elâzarak Türk milletine hediye edilmiştir. Tanzimatta başlıyan hürriyet mûcâdelesinin 1924 de

birdenbire zâtere ulaşması büyük Atatürk'ün cemilesidir. Mûcâdelesiz elde edildiği için, tehlîke hâlinde bir mirasyedi fîsîsîliyle kolayca elden çikarılmıştır.

Sayın Bülent Nuri Esen, millet zaten Üniversiteden politika ya geçen akademisyenlerin fikirlerini Mecâs kursusundan rad yo vasıtıyla yeter miktarda dinliyor. Inanım bunlardan gina da gelmiştir artık. Sizden ricâz bir de sokaktaki adamın katilâcığı bir açık oturuma başkanlık edin de idare edenlerin deñi, idare edilenlerin demokrasiden ne anladığını öğrenelim.

Cünkü uzun vadede iktidarlar inanç ve hatta teşriflerin kaderini sokaktaki adamlar çizereler.

Selâhâddin TUKYU

Dr. B. MULDWORF

SOSYALİZMİ
ACISINDAN
CINSİYET
VE
KADIN

YENİ ÇIKTI

3 lira

GERÇEK YAYINEVİ

Çağaloğlu Yokuşu — İstanbul

YÖN

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucusu: Cemal Reşit Beyoğlu
— Mümîz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmza Sanâhi ve Sorumlu Yazar: Yılmaz
Müdürlük: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık
T. A. S.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenigâh - ANKARA. Telefon: 176989 - İstanbul Bürosu (Satış İlâzim ve Abone İşleri): Mollaşen Sokak No: 32, Cagaloglu - İstanbul. Telefon: 229570 - Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

Bir yıllık (52 sayı) 60
ABONE : T.L., Altı aylik (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylik (13 sayı) 15.— T.L. dir. Yurt dışı abonanlırlarda bu bedellerle ayrıca posta pulu ücreti kadar lâvâye yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

Beher sütunda satılımlı
ILÂN : 25.— T.L.'dir. Sürekli
çıkacak ilâzim ve reklâmları
kitap İlâzimları için özel in-
dirimler yapılmış İlân ve reklâmlarının
yayınlanması ötürü hiçbir sorumluluk yüklenmez.

YÖN, 15 NİSAN 1966

BAKİS

ÜÇÜNCÜ DÜNYA

Politik hayatın manzarası bulanı veriyor. Hakimleri sola karşı açıkça «cihad»a çağırın bir Adalet Bakanı, servet duşmanlığı genişiyor gerekçesiyle Servet Beyannamelerini kaldıracağını ilân eden bir Maliye Bakanı, «tesis var, us yok» gibi kelime oyularını marifet sayan ve USIS bültenlerindeki propaganda malzemesini büyük dış politika gerçekleri olarak tekrarlayan bir Başbakan ve Vatan Cephesi paralelindeki miting maskaraları, politik hayatın günlük gösterileri hâlinde gelmiştir. Bunları bir süre çekeceğiz. Olup bitenlerin şaşkıncı bir yanı da yok. Başka türlü davranışları, herhalde beklemiyorduk.

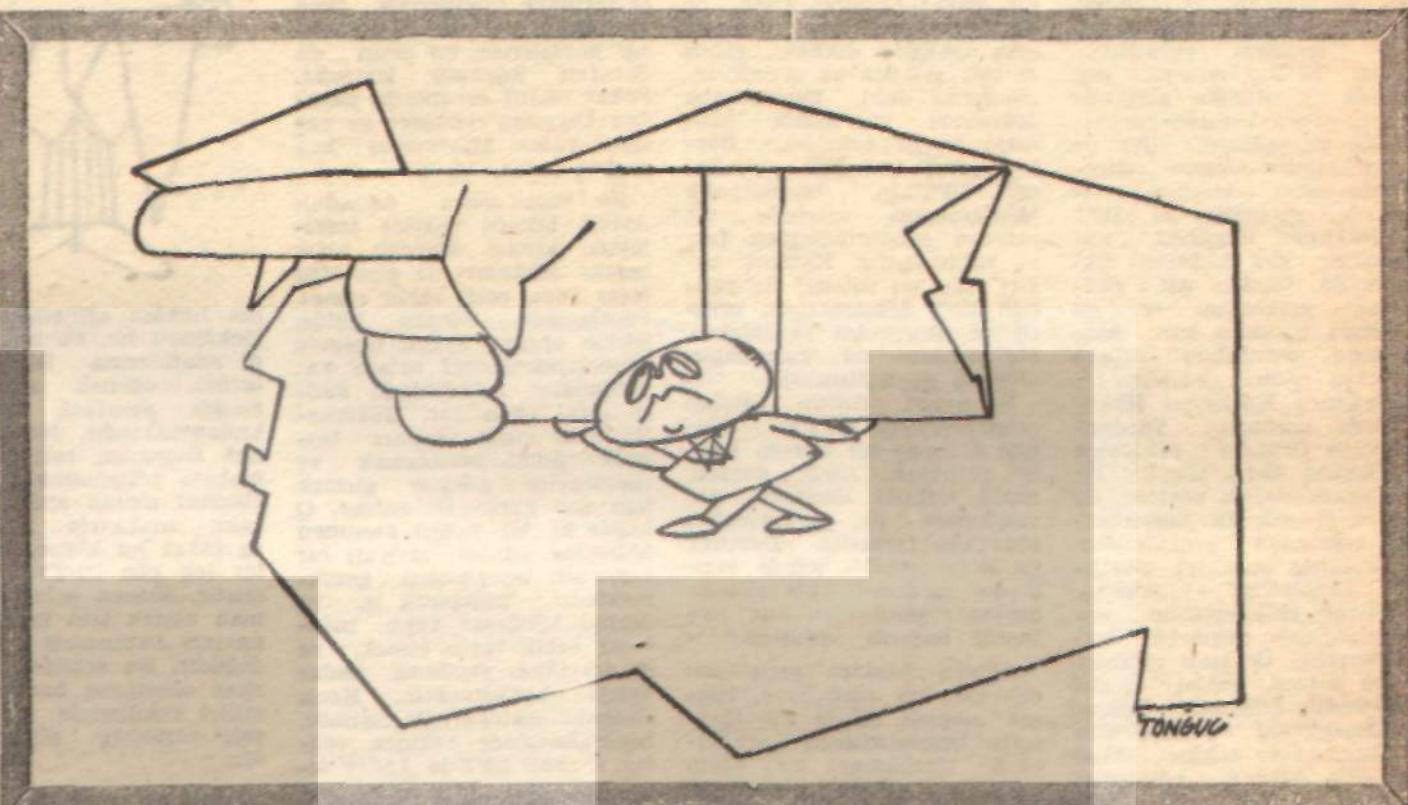
Bu kısıt manzara üzerinde fazla çene yoracak değiliz. Her şey uzun uzun söylememiştir ve bu konuda artık söz, anlamını yitirmiştir. Bu inançla, YÖN'ü daha çok dünyaya açmaya ve Üçüncü Dünya ülkelерinin Türkiye'yi de yakından ilgilendiren mücadelelerini en geniş biçimde duyurmaya çalışacağız.

Bu sayı «Orta sayfa»mızda, Brezilyalı iki toplumcu köylü liderini tanıtıyoruz. Koyluları örgütlemeyi başaran bu iki ünlü toplumcu, koyluların oyları ile parlamento'ya da girmiştir. Fakat Washington'dan gelen işaretle düzenlenen faşist bir darbe, ilimli reformist Goulart Hükümetini devirmiştir, ilerici liderleri ya hapse ya da sürgüne yollamıştır. Brezilyada mücadele, içerisindeki faşist güplerden çok, Amerikaya karşı verilmektedir. Halktan yana güçler, seçimleri kazansalar da, Washington ve içerisindeki müttefikleri, onların iktidara gelmelerine müsaade etmeyecektir. Kit'adaki bütün toprak ağalarını tırtır titreten köylü lideri Juliao, bu gerçeği söyle belirtmektedir:

«Bizim devrimimiz uzun, çok uzun sürecek. Amerikanın müdaхlesi kaçınılmaz bir şey. Zira Brezilya, peşinden bütün Güney Amerikayı sürükleyecektir.

Brezilyalı halkı oligarye karşı bâşını kaldırınca, Amerikan emperyalizminin kit'adaki bütün temelleri sarsılacak. Ama burada, Vietnam'dakinden beş kat fazla kuvvet gereklidir. Güney Amerikanın kurtuluşu, Küba'da başlıdı; Vietnam'da devam ediyor. Mücadele gittikçe daha sert olacak. Biliyoruz ki, kimseden yardım gelmiyecektir. Kimseden yardım beklemiyorum. Düşmanın silahlarını elinden kendimiz alacağız.»

YÖN okuyucularının iki yazısı ile tanıdıklarım Ingiliz Güyanı'nın solcu lideri Cheddi Jagan, serbest seçimlerde iktidara geldiği halde, bir takım seçim oyuları ile iş basından uzaklaştırılmıştır. Jagan, başına gelenleri söyle anlatmaktadır: «Partimiz hukuk dışı metodlarla iktidardan düşürüldü... Ingiliz İşçi Partisi muhalefetteyken, Harold Wilson, Güyan seçimlerini (sözde Anayasacı tertip) diye nitelendirmiştir. Bu, son derece doğru bir teşhisidir. Ama Anayasa dışı seçimleri düzenleyerek, Muhabazakârların başlattığı adaletsizliği, İşçi Partisi tamamladı.»

Peru'lu lider García Urritia da, hukuk yollarının kapanışının çaresizliği içindedir: «Ekonomik ve politik iktidar, dev tekellere ve toprak ağalarına bağlı büyük burjuazinin elindedir.. Bu durumda hukuk yoluyla bir mücadele nasıl yürütülebilir?»

Açıkta ki, Güney Amerikada normal yollar kapanmıştır. Dominik olayının da gösterdiği üzere, halkın hareketler, karşılıkla Amerikan Deniz Piyadelerini bulacaklardır.

Washington, Asya ve Afrikada da aynı yola yönelmiştir. Buna rağmen kit'anın dört bir yanında, Asya ve Afrikada devrimci bir mücadele gelişmektedir. Johnson'un yardımcısı Humphrey'nin «Askeri bakımdan önem, barutun keşfi ile kiyaslanabilecek yeni ve cür'etkâr bir saldıri biçimini» söylediğiu bu millî kurtuluş çabalarını, liderlerini ve ortaya çıkardığı sorunları YÖN okuyucularına duyuracağız.

ÇİN VE HİNDİSTAN

Öte yanda hiç bilmediğimiz bir Çin var. Amerikaya ve Sovyetler Birliği'ne kafa tutan ve dış yardımla kalkınma yoluna giren 700 milyon nüfuslu bir Çin. Östelik öteki azgelişmiş ülkelere yardım veriyor ve tek başına atom bombası yapıyor. Liderlerinin, Amerikan iddialarını destekleyen ateşli nutuklarına rağmen, saldırgan bir ülke olmasa gerek. Çinli nüfusun barındığı, burnunun dibindeki Ingiliz Hong Kong'unu ve Portekiz Macao'sunu da zorla ele geçirmek için Çin en ufak bir teşebbüste bulunmuş değil. Ama görünüşe göre, kaçınılmaz sağıldığı bir Amerikan saldırısını soğukkanlılıkla beklemektedir.

Kurtuluş Savaşı başarımız üzerine, gözlerini ümit ve hayranlıkla Mustafa Kemal'e çeviren Mao'nun Çinini, peşin fikirleri bırakarak tanımak zorundayız. YÖN, bu hususta da üstüne düşen görevi yerine getirecektir. Bu sebeple, Hindistanda-

Çinin karşısında 500 milyon nüfusu Hindistan var. Sosyalistlik iddialarına rağmen, Hindistan, toprak ağaları ile kompradorların egenemiliğinde geri bir kapitalizmin bütün hastalıklarını yaşamaktadır. Çin, 10 milyar dolardan fazla dış yardım alan Hindistana nazaran, yardım bağına iki kat fazla gıda üretiyor.

Ekonominin kalkınma yolundaki bu gevşektigine rağmen Hindistan, simdiye kadar tarafsız dış politika ve bağımsız planlama ilkelerine bağlı kalmıştır. Fakat bu yılın büyük açlığı, Hindistanı yavaş yavaş bu ilkelerden vazgeçmeye zorlamaktadır. Johnson'dan 12 milyon ton hububat isteyen Bayan Indira Gandhi, dış politika tâvizlerinin yanı sıra, artık klâsikleşen «Daha az planlama, daha az devlet teşebbüsü, daha az sanayi, daha çok özel teşebbüs ve yabancı sermaye» taleplerine boyun eğmeye itilmiştir.

Hindistan, az devletçilik ve az planlama yaptığı için, bugünkü kötü durumdadır. Bu kadarından dahi vazgeçmeye zorlanan 500 milyon nüfusu aç bir ülkede Washington, mafyop ve egoist politikasıyla, yeni bir millî kurtuluş savaşının tohumlarını ekmektedir. Nüfuzlu Time dergisi, Hindistan'a dize getirilen devrimci tepkilere karşı, kitlelerin sefalet ve ümitsizlikten gelen tevek külâne güvenliğini yazmaktadır:

«Hâlen Hindistan, sefalet ve ümitsizlikten çıkmak için gerekli enerjiden ve bilgiden yoksundur. Bu hareketsizlik, marksist tedbirlerle Hindistanın dertlerine çare getirmek isteyen ateşli devrimcilerin karşısında, değerli bir perde teşkil etmektedir.» Fakat aç mideler, Time'in değerli sağlığı atalet perdesini, herhalde bir süre sonra devrimci kuvvetler genişletecektir. Bu sebeple, Hindistanda-

ki gelişmeleri de dikkatle izlemek gereklidir. Endonezya keza, ciddi mücadelelere gebe gözükmeztir.

Daha yakınımda bir Orta Doğu, büyük petrol zenginlikleriyle, yeni sömürgeciligin pençesinde kıvrırmaktadır. Afrika da, esas itibariyle, aynı durumdadır. Yâni Misir, büyük ekonomik güçlüklerine ve gıda sıkıntısına rağmen, istikrarlı bir durum göstermeyecektir. Misirda kapitalizmi geliştirmekle işe başlayan Nâsır, ancak kapitalizmden gitmekçe daha fazla uzaklaşarak bağımsızlığını koruyamamış ve istikrarlı bir durumu sürdürmemiştir. Nâsır, 1750 kişilik kongreye, bir kaç yıl önce sunduğu Yasa'da yeni yolu söyle açıklamaktadır: «İllerlemezi sağlamak için gerçek bir plan hazırlanmasında en uygun düşen biçim, bilimsel sosyalizmdir. Başka türlü plan, istenen ilerlemeyi getiremeyecektir. Sosyalist çözüm, ekonomik ve sosyal ilerlemeyi gerçekleştiren tek metoddur. Bu, osyal ve politik her türlü biçimle demokrasije götüren yoldur.»

Görüllüyor ki, Türkiye'nin istese de, istemesse de kader birliği içinde bulunduğu, 2 milyarı aşan nüfusu barındıran Üçüncü Dünya, ümit ve ümitsizlik arasında çarpınarak, emperyalizmin ağır ve artan baskısı altında, bir çıkış yol aramaktadır.

Bütün bu çabaları, olumlu ve olumsuz yönleri ile iyi tanımak ve iyi değerlendirmek, Türkîyemizin sorunlarını da, daha genişleme ve derinlemesine anlamaya yardım edecektir.

YÖN, Üçüncü Dünya'yı, havale yer vermeden, ümitleri ve ümitsizlikleriyle olduğu gibi tanıtacaktır.

Doğan Avcioğlu

DEVLET PLANLAMA TESKİLATINDA NELER OLU YOR?

Sun'i gübre planlaması Amerikalılara bırakıldı

AP iktidarı bilinçli ve cü'ren bir şekilde, Anayasaya ve 91 sayılı kanuna avkırı olarak, plan konusunda bazı kararlarını uygulamaya koymamış, kamu ovasında gerekli tepkileri yaratmadı. Bunun başlica nedeni, son ayarda iç politika alanında ortaya çıkan meselelerin cinsitiliği ve önemidir. Her ne kadar zaman zaman gazeteerde «plan revizyonu», «istifa eden plâncılar» ve «DPT ile Hükümet arasında anlaşmazlık» gibi haberler çıkmışsa da, bunlar AP iktidarı makasının maksadını ve bu makasada ulaşmak için başvurduğu vasıtaları ortaya vurmaya yeterli değildi.

Dördüncü Koalisyon Hükümetinde Başbakan Yardımcısı olan Demirel, Planlama Teskilatına karşı soğuk birlığı göstermiş ve böylece, bu dönemde önemli bir anlaşmazlık çıkmadan geçirilmiştir. O sırada bazı iyi niyetliler, Demirel'in tutumunu, Koalisyon Hükümetinin çalışmalarından duyduğu hatalı kuraklığını ile izah etmeler ve bu yorum onları ilerisi için ümitli kılmıştır. Zamanın Başbakan Ürgüp'ün iyi tanığı ve takdir ettiği Memduh Aytür'e gösterdiği yakınlık da Demirel'i o dönemde ihtiyatlı davranışına sevkeden bir neden olmuştur. Gerçekten Ürgüp'ü, her vesilede Bakanlara, Memduh Aytür'ün DPT Müştesarı olmasının kendisine güven verdiği ve onun yakın mesai arkadaşları arasında bulunmasından kivanc duyduğunu belli etti. AP'nin planlama konusundaki su yüzüne henüz çıkmamış niyetlerini frenlemiştir.

Seçimlerden sonra AP'nin tek başına iktidara gelmesi ve Demirel'in Başbakan olmasıyla Hükümet-DPT münsbetleri veni bir sahaya girmiştir. Demirel önce teskilatın çalışmalarının teknik ve bilimsel seviyesine karşı süphe duydukunu açığa vurmuş ve ikinci Bes Yıllık Plan ile ilgili makroekonomi çalışmalarının derhal yetkili profesör ve uzmanlar huzurunda tartışılmasını emretmiştir. Plâncılar, böyle bir çalışmaya kendilerinin de arzuladıklarını, ancak bunun zamanının henüz gelmediğini söylemektedir. Fakat Demirel'in israrları sonucunda «Ulusal Colloquium»u düzenlemek zorunda kalmışlardır. Üniversiteler, meslek teşkilatları, kamu ve özel sektör yetkilerinin katılımı toplantılardır. Plâncılar için tam bir başarı olmuştur. Plâncıların ortaya attıkları meseleler ve bunların çözümlemesi için ileri sürücüler alternatifler, esaslı hic bir tencitle karşılaşmadan tasvip edilmişlerdir. Garipbir ki Demirel yarımrasında bunca israr etti «Ulusal Colloquium»un sonuçları hakkında ne de diğer plâncılardan bilgi almaya lüzum görmemiştir!

Planlama Teskilatını hizaya getirmek için bujuanın bu bahane arzulanın tam tersine sonuc verine. Veni metodların uygulanmasına gecilmistiir. Bu metodlar «İhmal» ve «İstismar» olarak isimlendirilebilir.

91 Sayılı Kanun, DPT'yi doğrudan doğrula Başbakanla bağlı bir kurum olarak tanımlamış ve Başbakanın yetkilerini yardımcı vasıtasiyla kullanabileceğini belirtmiştir. Demirel Hüküme-

tinde Başbakan Yardımcısını bulumadığma göre, DPT ile ilgili işlerin bizzat Başbakan tarafından yürütülmesi gereklidir. Fakat Demirel, DPT ile temasının çok seyrek olmasına özellikle dikkat etmiş ve son ayarda bu seyrek temaslarını dahi Başbakanlık Müştesesi vasıtasiyla yapmayı tercih etmemiştir. Böylece idari hiyerarşi yönünden, DPT'nin, Başbakanlık Müştesesinin emrinde bir matbaa müdürüüğünden farklı kalmamıştır. Kanuna aykırı olan bu tutum, bir yandan DPT Müştesesinin presidente ve otoritesini yaralarken, öte yandan da kabşmaları olduaea güçlestirmiştir.

Bu arada distant yapılan müdahelelerin DPT'yi dilekçi biçimde bir kurum haline getirmek söyle dursun hattâ teskilat içindeki davranışımıza da artırmakta olduğunu farkeden Demirel, bu defa teskilat içinde kendisine yardımcı bir eleman arama yolunu tutmuş ve bunda başarılı olmuştur.

AP'nin iktidara geçtikinden çok kısa bir süre önce, yüksek makam sahibi bir Kayserili hemşehrisinin aracılığı ile, plânlamaya bir tâyin yapılmıştır. Fakat hemen görülmüştür ki, bu kimse akademik kapasitesi bakımından olsun, idari tecrübesi ve sahihi itiyatları yönünden olsun, teskilatla olumlu bir çalışma yapacak durumda değilidir. İlk ayarda bu kimsenin zararlı bir tutumu da görülmemiştir. Teşkilat, bu kabûguna cektilmiş yeni elemanın yükünü üzerinden atmak ve isgal ettiği kadroyu ehline devretmek için uygun zaman kollamaya başlamıştır.

Ancak AP'nin tek başına iktidara gelmesi, teskilatın bu kararını uygulamasına imkân vermemiştir. Tam aksine «izvindaki kimse» cekildiği kabûgundan cikarak teskilat mensuolarına karşı hudsuz bir kinle mücadele etmiştir. Görevle ilgili konularda yetersiz olduğundan ve belki de yalnız bu sebeple - mücadele volu olarak teskilat mensuolarını AP milletvekilli ve senatorlere kötülemeyi semsiştir. Tesadüfler de kendisine varlığına olsa da, AP'nin nüfuzlu bir milletvekilidir. Bir bakanla aynı apartmanda oturmaktadır. AP'llerden bir kisi da plâن-pitâv tercihinde pilâvdan *vana* okulkârlarından bu kimsenin insafsız kötülemeierini dinlemeye tahammûl etmemiştir. İhtimal ki, bu kimsenin DPT çalışmalarını ile en ufak bir ilgisini bulumadığını bilseverdi, kendisi zaman ayrımadan bu kadar cömert davranışuya eklardı. Artık DPT'nin bir odası Ankarada ikinci bir AP lokallidir. AP'li parlamento üyeleri kroupârlar hâlinde ziyarete gelmektedirler. Çok seyrek olmakla beraber, ziyaretçiler arasında Saadettin Bilig'e de vardır.

Mecliste Bütçe görüşmeleri başlamıştır. Planlama ile ilgili görüşmeler, komisyon ve meclislerin aneak iki günü ahr. Oysa, Planlamada kadro isgal eden zat, üç ay Meclise devam eder, daireye gelmez. Durum, Hükümet Başkanının uygun dille bildirilir, bir sonucu ahmaz. Müştesar, artuk kendisiyle teması kesmiştir. Onun hic bir toplantıya katılmamasına mukavele ile eleman çağştır-

ta ve içe sağladığı finansman imkânını kullanarak tesise sahip çıkmaktadır ve kârîm döviz olarak dışarıya transfer etmektedir. DPT'nin mütâlaası üzerinde, İnönü Hükümeti, yabancı firmaların teknikini reddetmiş, iç ve dış finansmanı sağlayarak yatırımı gerçekleştirmeye işini TPAO'ya vermiştir. İşler simdi halde yolunda gitmektedir ve tesisler zamanında işletmeye açılacaktır. Ancak AP iktidara geldikten sonra, petrokâmya tesislerinin halka açık anonim şirketlere devri fikri ortaya atılmıştır. DPT bu fikre şiddetle karşı koymustur. Çünkü halka açık anonim şirketlerin teknik ortaklığı, mobil'in, Shell'in ve BP'nin bu şirketin hisse senetlerinden düşlediği ölçüde satılabilirliği demektir. Türk Hükümeti bu tesisleri meydana çıkarabilecek borçlanmıştır. Bu borç ana para ve faizini, ilerde döviz olarak ödeyecektir. Niçin bu de yabancı şirketlerin kârârını döviz olarak transfer etme durumuna düşsün? Hem ortada finansman sıkıntısı da bir sey yoktur. Böyle olunca, niçin Türkiye kendi sağladığı paralarla kurduğu tesislere, durup dururken yabancı petrol şirketlerini ortak etsin?

Ama DPT Müştesarı görevinden ayrılmış, teskilat yurdâda açılan duruma düşürülmüş ve petrol borusu hattı gibi petrokâmyanın da halka açık anonim şirketler devredileceği ilân edilmiştir.

Söyle bir soru ayla gelebilir: Bütün bunlar nîcîn? Herhangi bir yorumu lütfen kalmaksızın, iki olaydan kisaca söz etmek, soruyu cevaplandırmaya yetecektir:

Birinci olay: Bir kaç ay önce, eski DPT Müştesarı Memduh Aytür'ü bir AID yetkili ziyaret eder ve ikinci Bes Yıllık Kalkınma Planının kimyevi gübre sektörü evalusalarını AID'nin yapmasını ve bu alandaki yatırımları da yabancı sermayeye bırakmasını tavsiye eder. Aytür'ün cevabı su olur: «Bu memlekette nüfusun yüzde 70'ü elçtedir. Türk köylüsü kimyevi gübreyi kullanmaya yetişmemiştir. Talep, yıldan yıla hızla artmaktadır. Böyle stratejik bir maddeyi, yabancı sermayedaların kârârına nasıl bırakabilirim? Ne kadar üretileceğine, ne zaman ve nerede üretileceğine, kaca üretileceğine başka kârâr verecek, ben de kârârını yetişte hâtta bağımsız olduğumu iddia edeceğim. Olmaz böyle sey! Ekonomimizin can damarını ben başkalarına teslim edemem. Sizin böyle bir teklifi rahatlıkla yapmanızı da bir türlü izah edemiyorum.»

AID yetkili bu konuşmadan sonuc alamamıştır. Fakat, Memduh Aytür DPT'den ayrıldıktan sonra kimyevi gübre evalusaları AID've bırakılmıştır. Şimdi AID uzmanları, kendileri için tutulan mistaki bir binada Türk'üne gelecekteki kimyevi gübre ihtiyacını planlamaktadırlar.

İkinci olay: Petrokâmya sanayii, Birinci Bes Yıllık Kalkınma Planında öngörülen önemli projelerden biridir. Bu projenin gerçekleşmemesi için yabancı seyâreler her türlü oyuna basvuruşular ve fakat İnönü Hükümetlerinin işi sıkı tutması yüzünden sonuc alamamışlardır. Bir aralık kendi memleketi içinde ifâlî durumda olan National Distillers firması, yabancı sermaye ile petrokâmya tesisi kurmayı teklif etmiştir. Fakat teklif DPT'de incelendikinde görülmüştür ki, firma demede bir kaç makînadan gayri sermaye getirecek değildir. Amacı, Türk Hükümetinin dis-

ta ve içe sağladığı finansman imkânını kullanarak tesise sahip çıkmaktadır ve kârîm döviz olarak dışarıya transfer etmektedir. DPT'nin mütâlaası üzerinde, İnönü Hükümeti, yabancı firmaların teknikini reddetmiş, iç ve dış finansmanı sağlayarak yatırımı gerçekleştirmeye işini TPAO'ya vermiştir. İşler simdi halde yolunda gitmektedir ve tesisler zamanında işletmeye açılacaktır. Ancak AP iktidara geldikten sonra, petrokâmya tesislerinin halka açık anonim şirketlere devri fikri ortaya atılmıştır. DPT bu fikre şiddetle karşı koymustur. Çünkü halka açık anonim şirketlerin teknik ortaklığı, mobil'in, shell'in ve BP'nin bu şirketin hisse senetlerinden düşlediği ölçüde satılabilirliği demektir. Türk Hükümeti bu tesisleri meydana çıkarabilecek borçlanmıştır. Bu borç ana para ve faizini, ilerde döviz olarak ödeyecektir. Niçin bu de yabancı şirketlerin kârârını döviz olarak transfer etme durumuna düşsün? Hem ortada finansman sıkıntısı da bir sey yoktur. Böyle olunca, niçin Türkiye kendi sağladığı paralarla kurduğu tesislere, durup dururken yabancı petrol şirketlerini ortak etsin?

Ama DPT Müştesarı görevinden ayrılmış, teskilat yurdâda açılan duruma düşürülmüş ve petrol borusu hattı gibi petrokâmyanın da halka açık anonim şirketler devredileceği ilân edilmiştir.

DPT'de bir avuç uzman, her seye rağmen direnmeleme devam etmektedirler. Ancak Hükümetin tuțumunda bir değişiklik olmasa, dirençlerinin kırılaçığı günler uzak değildir. Bakalim siyasi partiler ve üniversiteler, Anavasa müsesesi üzerinde oynanan oyuna daha ne kadar seyirci kalacaklardır?

Ege'de antikomünist miting.

Ege antikomünist mitingi bir tuhaf başladı. Önce bir zavallı, baltayla Atatürk anıtına saldırdı. Miting yöneticileri bunu, «Yakup Demir olayı dolayısıyla güç durumda kalan komünistlerin... dikkatleri başka yere çekmek için girişikleri bir tertip» sayıldı. Sonra İzmir'in çeşitli yerlerinde duvarlara komünizm propagandası yapan beyannâmelerin asıldığı açıklandı. Beyannâmelerde, «T.M.K.H.B.» rümu var. İzmir Polis Müdürü, siyah bir arabâ ile dağıtıldığı testi bit edilen beyannâmelerdeki rümu «Türkiye Merkez Komünist Partisi Hareket Bürosu» anlamına geldiğini ilân etti. Yakup Demir, «Türkiye Komünist Partisi Dis Bürosu» demişti, şu hâlde Dis Büronun bir de «Merkez Bürosu» olmalıdır! Geleneğe uyularak siyah arabâ ve beyannâme dağıtanlar tabiatıyla bulundular. Foster Dulles'a Ankara'da pâflatılan bombalarдан beri, «namussuz komünistler» yakalamak bir türlü mümkün olamıyor.

Komünist beyannâmeler, antikomünist mitingi tertipleyicilerini nedense çok sevindirdi. Bir miting yöneticisi, «Bu olay ilgiyi artıracak. Daha fazla kalabalık olacak» diyecek sevincini açıklıyor.

Miting günü komünist beyannâmelerden gazetelere de gönderildi. Fakat beyannâmelerde bu sefer TMKHB rümu yerine «Türkiye Millî Kurtuluş Halk Birliği» imzası vardı.

Antikomünist mitinge, civar ve kasabalarдан da gelen bir kaç kişi ve bol miktarda meraklı seyirci katıldı. Ellerde taşıyan dövizlerde sunlar okunuyordu: «Komünizme lanet - Dilimdizde kelimeli şahadet». «Gafil-

TÜRKİYE'DE ORDU

(New York Times'm 31 Mart 1966 tarihli sayısında çıkan Hedrick Smith'in İstanbul'dan yazdığı yazı)

Orta Doğunu en çarpıcı anılarını biri, İstanbul'un Taksim meydanında oluştur: Sert kayalar üzerinde göklere doğru uzanan 4,5 metre uzunluğunda bir süngür.

Anit Demokrat Partinin antidemokratik gidişine karşı Anayasayı korumak için silahlı kuvvetlerin iktidarı aldığı 1960 İhtilalini hatırlasın canlandırmaktadır. Ordu, 18 ay süre ile yönetimden sonra, iktidarı sivil ellere bırakmıştır.

Anit, resmen kenarda durmakla beraber, beş yıl sonra da ordunun, Türkiye'nin karışık ve çalkantılı politik hayatında «son hakem» olduğunu belirtmektedir.

İki hafta kadar önce Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay'ın Cumhurbaşkanlığına, Ordunun Türk politikasında sessiz bir rol oynamak kararında olduğunu göstermektedir.

DÜKÜM, BELİRSİZ...

Türkiye'de durumun belirsiz olduğu, ukenin hizasına bir sosyal, ekonomik ve politik değişimde içinde bulunduğu ve bunun bir gerginlik havası yaratığı sıkıştırılmıştır.

En azından iki önemli politik mucadele yürütmektedir. Bir mucadele, esas itibarıyla mevcut parlamenter sistemini içinde değiştirmek. Daha temelli olan oteki mucadele ise, parlamenter sisteme potansiyeli bir tehdit teşkil etmektedir.

İlk mucadele, sonbahar sezonundan önce sağdan bir gerginlik saglayarak ikinciye gelen davaları Adalet Partisi ile politik prestijini korumak için savasaşa başıca rakibi CHP'yi rasandırır.

Coc basitleştirilmiş biçiminde bu, kasabannın şehrini, «hükümet hâkim» in ve yeni zengininşehirin eski hâkim sınıra karşı mucadelesidir.

Bu mücadelede, Türk toplumundaki temel bölünmeyi ortaya koymaktadır: Bir millet içinde iki milletin varlığı.

Adalet Partisi muhafazakâr, Müslüman ve Rus aleyhisi köyüllü ile birlikte müteşebbis sınıfın yeni unsurlarını temsil etmektedir. A.P. mevcut karma ekonomiyle kabullenmeye beraber, tercihleri özel teşebbüs gitmektedir. Ayrıca Batı sermayesinin yardım elini uzatmasının sevinçle karşılamaktadır.

KARMA BİR BAŞBAKAN!

Başbakan Demirel, partisinin köyüllü - iş adamı karmasının tipik bir örneğidir. Küçük bir kasabadan çıkmış, mühendislik tâhsî etmiş ve iş adamı olmuştur. Türkçeyi köyüllü gibi, eski ve kökü hâkim sınıfların ayıp saydığı bir gîve ile konuşmaktadır.

Karşı olarak, Türk politikasının eski tilkisi İsmet İnönü'nün yönetimindeki CHP, şehirli seçkin zümreyi temsil etmektedir. Bu zümre, Cumhuriyetin kurucusu Kemal Atatür-

kün geleneğinde, kendini Türkiye'yi yönetmeye yükümlü sayılmaktadır.

CHP, ataerkil (pederşahî) reform partisidir. Görünüşü itibarıyle devletçi ve läktir. «Ortanın Solu» etiketini seçmiştir. Partinin temel dayanakları, devlet memurları, subaylar ve üniversitelerdir.

Sonbaharda Adalet Partisi iktidara gelmiştir, fakat devlet mekanizması mevzilenmiş CHP'lerin elinde kalmıştır. Başkan Demirel, bu iktidar mevzilerini muhalefetten söküp almak için hâkemeye geçmiştir. Bir süre yüksek memurun işine son vermiş, yerini değiştirmiş ve istifasını sağlamıştır.

Demirel, CHP'nin 1964 ve 1965 te AP aleyhine kasıtlı olarak getirdiği seçim kanularını değiştirmek isteyerek Parlamentoda bir öfke dalgasının yükselmesine yol açmıştır.

CHP bazı yüksek memurların değiştirmesini Anayasaya aykırı saymaktadır. Muhalif Parlamentoda AP yararına olarak dört küçük partisiyle tasfiye edecek Seçim Kanunu değişikliğine karşı obsürüksiyon yapmaktadır. AP, «artan komünizm tehlikesine» karşı tedbirler almaktan söz ederken, CHP, yeni - faşizme ve irtica tehlkesinin artışına dikkat çekmektedir.

CHP, kendi içinde önemli bir parçalanmayı önlemeye ve devamlı bir azınlık partisi durumuna düşmekten kurtulmaya çalışmaktadır. CHP'nin bazı sol kanat üyeleri, bayal kırkılığı içinde, demokrasiden ümitlerini kesmişler ve partilerinin yeniden iktidarı kazanması için yeni bir ordu müdahelesini tartışmaya - ve hattâ faal olarak bunu teşvikle başlamışlardır. Fakat bazları ise, Ordu yeniden iktidarı alırsa, bir daha bırakmayacağından korkmaktadır.

İki büyük parti arasındaki mücadele genelinde, daha altta, fakat onunla karışık biçimde, uzun vadeli bir mücadele yürümektedir. Bu da aşırı sol ile aşırı sağın iktidarı savasıdır. İki uçtan berhangi biri başarıya ulaşır, Türk politika hayatının çehresi tamamen değişecektir. Parlamento ve Batı ittifakı altüst olacaktır.

Son beş yılda aşırı sağ hızla gelişmesi, İşçi Partisinin ortaya çıkışıyla belirlenmiştir. Bu hızlı şes çıkarı Marksist azınlık, küçük bir halk desteği ile birlikte, üniversite çevrelerinde, bir kısmı memurlar ve subaylar arasında taraftar bulunmaktadır.

TIP, esas itibarıyle hâlâ köyüllü zihniyeti taşıyan işçi çevrelerinde şimdide kadar pek az destek bulmuştur. Bazı sendikaların yönetimi için AP ile yarışmış, fakat pek azını ele geçirilebilmiştir.

Daha elverişli iş bulmak için batı Avrupaya giden yüz bin işçinin geri dönmesi, daha prototip gorunuşu oracığını ve solcu uecere yonelegini umit eden çok kişi vardır.

Aşırı sol, ateşli milliyetçidir, bağıntılısıyla yanaor ve ekseriyet yabancı düşmanıdır. Amerikanın müthiş aleyhindedir. Yabancıların, Türk kaynaklarını sönürmesinden öfkeliidir. Devletleştirme yoluyla Türkiye'nin ekonomik sorunlarının çözüleceğine inanmakla, genel olarak, doğmatiktir.

Bir çok solcu, parlementer sistem yoluyla birkaç yıl içinde iktidara geleceklerine inanmaktadır. Daha az sayıda kişi ise, bu gerçekleşmezse, solun «Atatürkün başlattığı, fakat yarım bıraktığı devrimi tamamlamak» için yeni bir devrimin liderliğini yapması gereğini ileri sürmektedirler.

Bu militanlar, kendilerini iktidara getirmek için Silahlı Kuvvetler içindeki genç subaylara güvenmektedirler. Aşırı solun, hâlen sınırlı kalmakla beraber, potansiyel olarak gücü burada yatkınlıkta.

IKİ BAŞARIŞIZ DARBE

Son dört yıl içinde, solcu subaylar iki başarısız darbeyle teşebbüs etmişlerdir. 1960 İhtilâline katılan, fakat askeri iktidarı sürdürmek istedikleri için uzaklaştırılan diğerleri ise, baglantısız bir dış politikayı açığa savunmaklar ve oturter bir yönetimi arzuladıklarını, politikacılara tahammüllerini kalmadığını belli etmektedirler.

Başka bir tehdit, (bazılarının neofaşist dedikleri) aşırı sağ kanattan gelmektedir. Bu kanat da, askeri çevrelerde sempatizanları sahibtir. Aşırı sağın milliyetçi «Türkiye Türklerindir» duyguları, radikal solun duyguları ile birleşmektedir.

Fakat soldan farklı olarak, meselâ CKMP'deki aşırı sağ, Atatürk'ün lâik reformlarına karşı köysel irticâ beslemekte ve İslâm dininin yeniden canlandırılmasını arzulamaktadır. Bazıları Turancılıktan söz etmektedir. Onları aşırı soldan ayıran temel bir fark, çoğunun şiddetli Rus düşmanlığıdır.

İki uçtan unsurları, iki büyük partiyi sarsmakta ve onları merkezden kutuplara doğru çekmektedirler.

Bu ortam içinde, ordu komandanlarının ilmî tutumu, kararsız politik dengeyi korumaktadır. Bir çok kişiye göre, Orgeneral Sunay'ın Başkan seçilmesi, ordu üst kademelerinin (Halk, genellere politikalarıyla genç subaylarını kolayca ayırt etmektedir) başlangıçta, selefî D.P. yi devirdikleri için intikam alabileceklerinden korktuğudur.

Fakat daha önemlidir, Orgeneral Sunay'ın Başkan seçilmesi, 500 bin kişilik silahlı kuvvetlerde, ordu üst kademelerinin, Türk parlamentör demokrasisini korumaya zimnen taahhüt ettikleri anayasına gelmektedir. Bu durum, Türkiye'deki iktidar mücadelesine şimdilik makul sunuları çizmektedir.

Çeviren: YAKUP KEPENEK

rılması hakkında anlaşma, 26 Mayıs 1965. Bu anlaşmanın değiştirilmesi hakkında anlaşma, 10 Ağustos 1962.

3 — Nato savunma kuvvetlerine atom silahları da dahil olmak üzere, modern silahlıların verilmesi hakkında anlaşma, 18 Eylül 1959.

4 — Türkivedeki askeri mal artıklarının satışına ilişkin anlaşma, 6 Ekim ve 13 Kasım 1959.

5 — Barış gönüllülerini programına ilişkin anlaşma, 27 Ağustos 1962.

6 — Kalkınma istikrâz fonuna Türk lirası olarak yapılan ödemelerin kullanılması hakkında anlaşma, 6 Eylül 1958.

7 — Silah istihsal programına ilişkin anlaşma, 2 Mart 1960.

Bu arada Dr. Ökeün, siyaset nitelikteki 1952 tarihli Karşılıklı Güvenlik Anlaşmasını ele almaktı ve muhalefetin de dikkatinden kaçarak Meclisten geçen bu anlaşmanın, «ABD'nin de dahil bulunduğu çok taraflı ve ya iki taraflı anlaşma veya anlaşmalarla derhâde eylediği askeri mukellef yetenleri yerine getirmek» biçimindeki bendi üzerinde durarak söyle demektedir:

«Bu yüklemeler, o devirde Türkiye'ye yapılan yardımın Türkiye'nin iktisadi kalkınmasından daha çok askeri savunmasıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Özellikle Türklerin bu tarihten sonra neden daha bağımlı bir dis politika izlediğini izah etmektedir. Öte yandan (c) bendlde, Türkîn ABD ile ikili anlaşmalar yaptığını ve bu anlaşmalarla bazı askeri yüklemelere giriştiğini ortaya koymaktadır.»

kavuşturmaları

YÖN

İlhan Selçuk
Titizlikle okunuyor!

ğu fizerlerinden atmak için dosyaları sorgu hâkimlerine havale etmektedirler.

Adalet Bakanının hâkimleri «solun etkisinde kalıvrular» diye suçlayabildiği böyle bir ortam içinde, ilk planda tabiatıya YÖN hakkındaki kovuşturmalar cogalmaktadır. Sorumlulu Müdür Doğan Avcıoğlu, hemen her hafta savehâiga gitmek, sorgu hâkimliği ve mahkemeler önune cıkmak durumunda kalmaktadır.

Doğan Avcıoğlu geçen hafıta, İlhan Selçuk'un 18 Mart 1966 tarihli 155. sayısında yayınlanan «Mükerrer Namusuzluklar Dalar» yazısı dolayısıyle sınıfı biribilleri aleyhine tahrîk suçundan ifade vermeye gitti. İlhan Selçuk, bu yazısında, köleliğin geçmişte çok tabii sayıldığı, fakat günümüzde ayıplanıldığı anlatmaktadır. yine aynı zamanda kovuşturma acmatta tereddüt etmemektedirler. Çok utanırlarla, sorumlulu-

Adalet Bakanı, haftanın sonunda nhayet kabul etti ki, Bakanlıkta gazeteleri taramakla görevli özel bir büro vardır. Bu büro, esen rüzgârlara göre yayın organlarını taramakta ve savcılara harekete geçirmektedir. Yalnız bu büro mu? Savcılardan, bütün gayretler ve gizli servisler, ilerici yayın organlarını Mc Carthy zihniyetiyle ve tabiatıyla akıl almadır bir cehaletle didik didik etmeye ve savcılara bom bardıman etmektedirler. Savcilar da, «soleculuk»a karşı gevezek davranışlarda suçlanarak yerlerinden edilmek endigesi içindeler. Bu sebeple, en saçılışan kararname, gerekince alıkoğduugu anlaşılmaktadır! Neyi okuyup okumiyacağımızı, neyin zarar olup olmadığını bir Menderes kararnamesine dayanarak polis tâyin etmek

ŞİDDETLİ

BAS
AGRILARINA
KARŞI
GRİPIN

baparı ile
kullanılır!

BAS NEZLE DIS
GRİPIN
KINİLLİ GRİPIN

GRİPIN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

acıkça tartışılmıştır. Buna karşılık teknik sorunları düzlenleyen uygulama anlaşmalarının kamu oyu tarafından tartışılmamasına lüzum olmalıdır. Gerçekten, belirli bir askeri harekâtın ne kadar insan ve malzemeyle yapılacağı sorununa, kamu oyu herhangi bir katkıda bulunamaz. Ancak, üsler de dahil olmak üzere, yurdumuzda

yabancı tesislerin bulunup bulunmayacağı, bulunacaksa şartları, savunma kuvvette原子武器の使用を防ぐための協定を締結した。1962年8月10日。

1 — Savunma kolaylıklarını yardım programına ilişkin anlaşma, 25 Nisan 1955.

2 — Karşılıklı savunma yardım programı altında sağlanan teçhizat ve malzeme artıklarının elden

tedir! YÖN kurucularının da hazırlanmasına aktif şekilde katıldıları. Yeni Anayasa, herhalde Menderes kararnameleri ile sansür yürütmek için yapılmadı. Polise haber verelim ki başta Amerikan Haberler Bürosu olmak üzere, Türkiedeki mevcut bütün sefaretler her türlü propaganda malzemesini, bütün gazeteler'e olduğu gibi, YÖN'e de yollamaktadır. Menderes kararnamelerine göre yasak sayılan yayılara dayanarak, AP müteahhitlerinin yayın organlarını ve İsmet Giritli, Aydin Yalcın gibi profesörler Parlamentoda ve basında ifsaatta bulunmaktadırlar. AP basını ile İsmet Giritli ve Aydin Yalcın gibi Mc Carthy ciraklarının bu çok zararlı yayınları elde etmelerini önlemek için idare ne gibi tedbirler düşünmektedir, soruyoruz.

Eski Demokratların Ultimatumu!

Menderes dönemi milletvekillerinden olan ve Menderes'in Añadol Ajansı Genel Müdürlüğünü de yapmış bulunan Firuzan Tekil, «Yaralar sarılmış» başlıklı ve çok yukarılardan gelen telkinlerle yazdığını hissettilmesine dikkat edilen bir yazı yayınladı. «Bu, mevzu kılığında yazılı bir makale değildir» ihtarıyla sona eren yazı, «D.P.'lilerden uzak kalmaya çalışan» Demiref'e yönelik bir ultimatom niteliğindedir. Bu önemli ultimatom söylemiştir:

«A.P. bir devam değildir ama, D.P. nin milyonluk rakamlarda ifadesini bulan toprağı ile beslenmektedir. Bu cümlada başka türlü düşüneler çkarla, onlara, nankör derler, kendini bilmey derler. Kaldı ki, D.P. de bir hukuk mahkemesi kararlarıyla ve sadece Cemiyeter Kanunun hükümlerine göre kapatalmıştır. Yassıda malikeme si genel olarak D.P. ilerle değil, son D.P. iktidarı yetkilileri ile mesgul olmuştur.

TÜRKİYE'de gerçekler ifade edilir. Buna hiç kimse mali ola maz. Hürriyet düşmanı doktrinler bile Türkiye'de, sövme hürriyeti buluyorlar. Gerçekleri belirtme hürriyeti evlilikte vardır ve var olacaktır.

O ihtarla, kim ne derse desin, kim nasıl gücenirse gücensin. D.P. nin bencil C.H.P. zihniyetine karşı açığı mücadelenin istikametinde oy alan ve sermayesinin çok büyük kısmı bu ofan A.P. nin içinde herhangi bir kişinin eski D.P. ilerden uzak kalma bakması veya tedirgin olmasa hiçbir surelle sâlim idrâk be, kadırsızlık ile tâlib edilemez. En hafif tâbir ile ayip olur. A.P. herkesten önce, eski D.P. ilerin, C.H.P. den gördükleri ağır haksızlıklarla açılan derin yaralarını sarmak vazife ile karşı karşıyadır. Mücadele kayıtsızlık ve kadirbilmezlik görece olursa, iman potasylî yok olmaya doğru yönelir.

Bu yazı, mevzu kılığında yazılı bir makale değildir.

Süreyya Yircali
Örnek iş adamı!

Yılın iş adamı: Süreyya Yircali

Daha bir iki ay önce patronsever bazı sendikacilar, boraks işlenmeye ügiyen ve Ünlü Borax Consolidated ile tatlı ilişkiler kuran Süreyya Yircali'yi yılın iş adamı ilâha etmişlerdi. Koprador basın, boy boy resimlerini basarak, bu örnek iş adamını kutlamıştı.

Şimdi öğrenilmektedir ki, Süreyya Yircali'nin kanunu temsilci bulunduğu Emet Boraks Madencilik Limited Şirketi, vergi kaçaklığı yapmaktadır. Kaçaklık, Maliye Bakanı yerine imzalayan A. Fazıl Ağanoğlu'nun 14.8.1965 tarih ve 219 sayılı bir yazıyla tesbit edilmiştir. Şirkete, «vergi, tasarruf bonosu ve kaçaklık cezası olarak» 225 bin 385 lira 53 kurus tahakkuk ettirilmiştir. Ne var ki, bu kaçaklığı ortaya çıkan muhibir Muhitin Öğütü, bir türkili bakı olan 24 bin 465 liralık ikramiyeyi alamamaktadır. Enet Kayamamı, «Yüksek Maliye Bakanlığından henüz emir alınmadığından ödemede bulunulamayacağını» yazmaktadır. Öğütü, meseleyi nihayet 21 Mart 1966 tarihli bir yazısıyla Başbakan Demiref'e duyurmuştur. Öğütü'nün dileğesi şu sözlerle son bulmaktadır: «Vatandasın bu iħbari neticelendiği halde, bazi formülle rin ikmal edilmemesi için şâdeti is raz edilmektedir. Yüksek Makamınız, Hükümetin en mes'ul makamı olarak lâf ve beyanları bir tarafa bırakarak bu kaçaklığın derhal neticelendirilmesine emir verilmesini ve bu işte şayet kasıtlı olaark Bakanlık emirlerini uymakta hünber sahibi insanlar varsa, hemen onlar hakkında da kanuni takibat yapılması arz ve talep ederim.»

Ucuz petrol

Libya'da önemlilikdeki günlerde geleceği anlaşılan 500 bin ton ham petrolün ithalî le, petrol fiyatlarında yüzde 27 indirim sağlanması müm kün olduğu en kesin biçimde ispatlanmaktadır. Yani bu 500 bin ton ithalât ile İhsan Topaloğlu ve Özer Derbilir Türkiye'ye 10 milyon lira kazanç dirmiştir.

Yabancı şirketler ise, yüzde 27 ucuz petrol almak müm kün iken, ancak yüzde 18 indirime yanaşmalarıdır. Hükümet, yabancı şirketleri daha fazla indirime zorlamakta kaçınılmaktadır.

Mehmet Turgut'un petrol fiyatlarını içrelemek için Avrupa'ya yolladığı, fakat sonra petrol fiyatları müzakere lerine katılmaması engellediği Yüksek Mühendis Mehmet Erdemir, bu konuda gerçekçi açık ortava koymaktadır:

«Libya'dan ithal edilen 500 bin ton petrol ile afise fiyatlardan vüze 27 eksisi net rol saçılabileceği isbatlanmış olmaktadır. 1960 yılında memlekete en az 3.5 milyon ton ham petrol ithal edilecektir. Ton başına 2 dolar munzam bir indirim memlekete 7 milyon dolarluk bir tasarruf sağlayacaktır. Ashinda yabancı şirketler bu indirimini de kolayca yapabilirler. Gün-

POLİTİKA ve ÖTESİ

HATIRLAMA

Oturum, Sayın Sunay'ın Genel Kurmay Başkanı iken, 12 Ekim 1964 tarihinde Meclis Başkanına gönderdiği mektupla 3 Aralık 1964 tarihinde bu mektupla ilgili olarak Kim Dergisine verdiği demeci okudum. Yurdumuzu derinden ilgilendiren birçok konulara değinyordu. Sayın Sunay o zaman Genel Kurmay Başkanı idi, bugün Devlet Başkanıdır.

Mektubunun ve konuşmalarının özünü alarak, Sayın Sunay'la bir görüşme yapayım, dedim. Sözlerini olduğu gibi alacağım; sorular, benim sözlerinden çıkardıklarımdır.

— Parti kongrelerinde konuşmaları nasıl karşıyoysunuz?

— Parti kongrelerinde dünyanın ve vatannızın içinde bulunduğu politik şartların tehlikelerinden bilgisiz, mes'ulietsiz bir kismi partizanlar, şahıslar ve bilhassa komutanları hedef tutarak halkı, hükümet, ordu ve kendi kamplarından olmayan diğer măsum vatandaşlar alehine kuşkurtmaka ve memleketin sükünétini bozucu silahlı bir iħħilâle zorlayıcı konuşmalar yannmaktadır.

Milleti bibrinne, komutan astlarına bogdurmağa azmettiene bu beyanların günün hîrinde memleketimiz başına bir iç gaile açaçağı ve baħħi bulundugumuz ittifak manzumeşti içinde silahlı kuvvetlerimi küçük düşüreçcegi ve malik bulunduğu kuvvetli durumu sarasağı bususunda dikkatleri celbetmek istrimi.

— Bu konuda aydınları ne gibi görevler duşmektedir?

— Realiteyi görme lâzımdır. Subayları, assubayları, yedek subayları ile ordu, memleketin en büyük aydınlar grubudur. (...) İktisadi, sosyal alanlarda eksiklerimiz meydandadır. Sebeplerini aramak gecikmiş bir iştir. (...) Görev aydınlarına duşmektedir. Atatürk'ü aydınlatır.

— Kendilerinden olmamış aydınları görevlerinden atıyorlar, işbuandan uzaklaşdırırlar. İşte öğretmenler, işte genel müdürlüler, işte valiler ve emniyet amirleri...

— Aydular, titiz, hassas olmalı, köşelerine kaçınmamalı, çekilmemeli. Atatürk bize nelerin ve kimlerin gelme takımı iyi biliyor. Kapalı değil, dosdoğru açık konuşmamış. Açık olmalı, gerçeği söylemelidir. Atatürk ilke-i̇leri bunun ruhudur. Doğruluk, aşıklık, gerçekçilik...

— İktisadi ve sosyal reformlar paşam?

— İktisadi ve sosyal reformlar beraberce yapılmalıdır. Mesela eğitim çok önemlidir, ama diğer alanları ihmali edemeyiz. Hepside birden herlemeliyiz.

— Siyasi hayatımızda birliği bozan sebepler nelerdir?

— Siyasi hayatımızda birliği bozan sebepler görünüşte o kadar zayıf ve küçük ki, insan, ülkeye neden bu kadar ayrılmaya oluyor, diye soruyor. Herkes, geri kaldık, fakiriz, kültür sevgiyemiz düşük sözlerinde birlleşiyor. Sonra ilerleme yolunda, birlik fikrine bireleşmiyor. Nişetlerini saklıyan, bazı konuları istis-

mar etmek isteyenler var. Kawli filine uyuyanlar var.

— Uyarma mektubunu yazdıktan sonra geçen zaman içinde durumu nasıl görüyorsunuz?

— Durup dururken kimse sınırlenmez. Kasdi rivayetler çkarılmış, uygunuz propagandalar yapılmıştır. Partililerin şimdi tuttuğu yol iyi olabilir, ama biz tatmin edecek şey neticeye bakalı.

— Demokrasi ve huzur nasıl yerlesir?

— Demokrasının kökleşmesi ve yerleşmesi lâzımdır. Bunda asıl unsur insanıdır. Zaman da bir faktördür. Ama, aksaklılar da giderilmelidir.

— Bir soru daha Paşam... Komşularımızla ilişkilerimiz nasıl olmalı?

— Komşularımızla dostluktan her zaman memnun oluruz. Zaten hiç bir zaman hasmâne politika takip etmedik. Oular sebep olular.

— Sayın Sunay'ın bu sözleri karşısında İnönü'nün de düşündüğü de merakla degerdi. Onunla da bir görüşme yapmamışdım. 14 Aralık tarihli gazeteleri karıştırdım.

— Paşam Sayın Sunay'ın sözlerini nasıl bulundunuz?

— Meclisler Başkanlarına yazdığı mektubu mākul karsıladım. Bana defalarca ayar konulardan bahsetmiş, ama bir cevap alamamıştı. Bunun üzerine Meclisler Başkanlarına müracaat etti, diye düşündüm.

— Demec için ne diyeorsunuz?

— Ama sorañan bir dergiye verdiği de mekte beni bile aştı. Kendisi ile konuştım. Gazetecilerle konuşurken, bunlar, insana söylemek istemediğim de söyletiyor, dedim. Ben bile sunca yıllık politika tecrübemle, onları karşı karşıya getirmek istemem.

İsmet Paşa ile de görüşmemiz burda bitti.

O günü olayları, olduğu gibi tazeliğini muhafaza ediyor mu, bilmiyorum. Sosyal ve ekonomik reformlar yerinde saymaktadır. Meclis bir seçim kapısına takılmış kalmıştır. Surda burda Atatürk heykelleri kırılmaktadır. Memleket komünizm tehlikesi adı alttan bir irtica dönemine girmiştir. Devlet büteşinden yardım gören sorumsuz dernekler (komünizmle mücadele dernekleri ve benzerleri) vatansever avına çıkmışlardır. Partizanlık alımı başını, nereye varacağı bilinmeyen bir yolculuğa çıktı. Kurucu Meclis tarafından kabul edilen ve bir referandum ile aziz milletimize tasvip edilen tasdiğinden geçirilen anayasamızın emirleri çerçevesi dahilinde kurulan bugünkü demokratik rejim'in devam ve muhafazası bir çok güçlükerle karşıdır. El atılmamış meseleler olduğu yerde duruyor.

Dün bunları söyleyeen Sayın Sunay'la, bugün konuşmak acaba ne diyecektir ki...

Mehmed Kemal

Firuzan Tekil
«Elçeye zeval olmaz!»

kü Örtadoğu petrollerinin ton maliyeti 2.5 dolar civarında olup navluna birlikte Türkiye'deki ton maliyeti 5-6 dolar civarındadır. Buna göre şirketler Türkiye'ye satıkları ham petrolün her bir tonunda 8-10 dolar kar sağlamaştılar. Bu ithalata pek az 2 dolar daha fedakârlık yapabilirler. Vaktiyle verilmiş müsaadeler, lâf nihayet memleketin aleyhine isletilemez.

Almanya petrol rekabeti yüzünden kötür okacıklarının kaçırmaması için ham petrol ithalatını hızlandırmıştır.

Alman İstatistiklerine göre şirketler Almanya'ya yüzde 25-30 civarında indirim yapmaktadır. Şirketler Almanya'daki tahditten dolay oraya satmadıklarını Türkiye'ye satmalarını halinde bir seyde kaybetmiş olmazlar.

Fakat petrol kanununun ve rafineri belgelerinin memleket aleyhine olan hükümleri sebebiyle şirketler, ellerinde sayıdıkları Türkiye piyasasında kendiliklerinden fedakârlık bulmak istemezler.

Almanya petrol ithalini tahdit etmiştir. Amerika ithalâ-

ti kontenjana bağlamıştır. Fransa'da petrol satışı, milli şirketler Lehine kontenjana tabii tutulmuştur. İspanya'da satış tamamen devletin elindedir. Özendiğimiz Batıda durum bu iken bizim böyle sine liberal bir petrol politikası gâtmamızı doğru mu?

Petrolcülerimize sunulur

Urduñ, Ingilterenin verdiği paralarla ve sağladığı askeri destekle yaşayan bir sun'l devletti. Orta Doğu'da emperyalizmin apaçık bir aracıdır. Fakat böyle bir Urduñ dahi, petrol konusunda bidden daha cesur davranışla bilinen devletlerdeki petrol politikalarını imtiyazdan vazgeçtiklerini ileri sürmüştür. Pekat şirket, iddialarını ispatlayacak bir delil getirememiştir. Zira çok az sayıda ve ciddiyetten uzak biçimde kuyu açmıştır. Bunun içindir ki Urduñ Hükümeti, şirketin anlaşma hükmünerini çignediğini ileri sürmüştür. Şirket cevap olarak, arama malzemelerini gizlice dışarıya kaçırılmıştır. Bunun üzerine Urduñ Parlementosunda kiyamet kopmuş, John Mecom mukaveleyi çignemek ve sabotaj ile suçlanmıştır. Hükümet, malzemelerin dışarıya çıkartılmasını yasaklamıştır. Ve daha sonra, ülkenin bütün topraklarında arama inhisarına sahip bir milli şirket kurmuştur. 700 bin dolar para cezası, milli şirkete malzeme almak için kullanılabilecek ve ülkenin içinde petrol olup olmadığından kendi kendileri tâyin edeceklerdir.

WASHINGTON'U TİTRETELİKİ KÖYLÜ LİDER

Michel Bosquet

Meksikalı dostum «Rahibin yanağında mavi lekelere bak» dedi. Meksiko şehrinin merkezine yakın bir fakir mahallede takır görünüşü bir kilisenin önüne varmıştık. Buniar sigara ile yakılan yerinde kalan izlerdir. Rahip peder Brezilyada sekiz ay hapis yattıktan sonra buraya geldiği zaman bütün vücudu yara bere doluydu.

Lojman görevini yerine getiren bu eski kilisenin karanlık koridorunda, bir işte semtinde rahipliğe yeniden başlamış olan Rahip Lage'nin yüz çizgilerini ayırt etmek zor oluyor. Bu Ingiliz asılı rahibin, (Papaz cibbesi ihtilâden beri Meksikada yasak edildiği için, siyah bir elbise giymiş olan) kırkların ortasında bu ufak tefek adamın yüzündeki mavi lekeleri ancak sokağa çıktığımız zaman görebileceğim.

Rahip konusurken sesinde en küçük bir yapmacılık yok.

«Belki de ben Latin Amerikanın en kalabalık cemaatlerine hitap etmiş olan papası: Brezilyanın şehir ve köylerinde yüz binlerce insan üzerinde konuyum.»

Bu sözler, durumu beyan eden, sakin ve mîtevazı tonlu bir sesle söylenilen. Konuşmanın gevkiyle örneğin şu sözler de aynı tonla söylenecektir:

«Fransada da işi rahipliği yapardım ama derin bir huzursuzluk duyarak; çünkü Fransız işçiler ihtiial yapmıyorlar.»

Kimdir bu rahip Lage? Geçenlerde Kolumbia'da elde silâh savaşırken öldürülen Rahip Camillo Torres gibi, bir yandan cübbeyi atıp halkla birlikte savaşa atulurken, öte yandan (Camillo Torres'in son mülâkatlarından birinde belirttiği gibi) Marksizmi, komünizmi, ihtiialî reddettiğini ama reformlardan yana olduğunu bildiren iyi yürekli din adamlarından biri mi? Hayır Rahip Lage'nin kumaşı başka cinsten. O kendini devrimci ve sosyalist biliyor.

Rahip Lage'ye nasıl olup da devrimci eyleme ulaştığını soruyorum. Kendisi halkın mı gelmektedir? Değilmi: Büyük toprak sahibi bir aileden gelmemiysem, ama o bunun pek sözünü etmiyor. «Benim ailem kilisedir» diyor. O yoksullarla birlikte yaşamayı yeş saymış. Hem de ne yoksullar, Minas Geraes'in başkenti Belo Horizonte'de «favelas» denen dünyanın en kötü, en korkunç teneke mahallelerinde bitkisel bir hayat süren «favelados» denen o yoksul halk, Günün birinde faveladoslar, liderleri olarak kabul ettikleri adam tarafından örgütlenir, örtülü olarak ve onun yönetiminde isyan ettiler. Bu adamı sonra kendi milletvekilleri olarak seçtiler. Adamın adı Francisco Lage idi, mesleği Papazlık.

1964 hükümet darbesinde, önleyici tedbir olarak tutuklanan Rahip Lage, sekiz ay süreyle hapse atıldı, kendisine işkence edildi ve sonra da hakkında 28 yıl hapis cezası hükmedildi.

RAHIP LAGE VE MARKS

Belo Horizonte'nin yoksul Faveladoslarını örgütlenirmek olmaktan tam yirmi sekiz yıl hapis cezası. Ama Rahip Lage üzerinde bununla yetinmemiştir. O yoksul köylüler de örgütlenmek için köylere gitmiştir. Brezilyada iki bin köylü sendikasının kuruluşu onun çabasıyla gerçekleşti. Kâğıtta mevcut olan resmi teşekkürlerden farklı olarak bu sendikalar daha önce kurulmuş örgütlerdi istilâ ettiler ve Köyü Liga'larının kurucusu, köyden hareket ederek şehirlere ulaşan silâhlı savaşın teorisini Franciscı Juliao'nun ihtiialî hattını benimsediler.

«Halk, kendini sof sayanların hepsinden daha soldur, diyor Rahip Lage. Halk tarım改革u fikrini kabul etmiyor. Tarım reformu sözünü ettin mi oraklarını havaya kaldırarak: «Toprak! Toprak!» diye bağıryordu. Yani büyük makinelere târîma elverişiz topraklarından bir kısmının küçük parşeller halinde halka dağıtılmayıla yetinmiyor. Malikânenin tümünün, bölgünen orada çahınlara verilmesini is-

Brezilya'da 1 Nisan 1964 askeri darbesi, bu ülkede ilk ulusal reformcu iktidar olan Başkan Goulart'ın hükümetini devirdi ve yüzlerce köylü liderini, enesi bireb kurşuna delinmiş olarak mezara ve binlerce sendikacı, aydın, öğrenci ve siyasiyi hapse gönderdi.

Şu anda Brezilya'da siyasi tutukluların sayısı sadece beş yüzdür, ama kamu haklarından yoksun bırakılmış, hakkında siyasi nedenlerle kovulma açılmış, ya da ağır hapis cezalarına mahkûm edilmiş iki bin beş yüz kişi, yabancı ülkelere sağlanmış durumdadırlar. Bu mülteciler arasında Brezilya entelicensiyasının ve politik hayatının en büyük adalarına rastlanıyor. Mimar Niemeyer, Celso Frutado ile Josue de Castro gibi iktisatçılar, vali Miguel Arraes ile Brizola bunlar arasındadır. Siyasi mülteciler arasında, adı Güney ve Kuzey Amerika'nın büyük toprak sahiplerini titreten Francisco Juliao ile müttifisi ve dostu Rahip Francisco Lage de var. Francisco Juliao şimdi Fransa'ya gelmiş bulunmaktadır.

Bu iki liderde iltica hakkı tanımı cesaretini gösteren tek Amerikan başkenti Meksiko oldu. Bu iki halk lideri Nisan 1964 darbesinden bu yana ilk kez bir gazeteciyle konuşlardır.

tiyordu, yani kollektivizasyon istiyordu.»

Hep o objektif gözlem tonunu muhafaza eden sesiyle Rahip Lage Brezilya Komünist Partisinin şimdide kadar izlemiş olduğu politik hattı (soldan) eleştiriyor. Brezilya komünist partisinin hattı öteki Latin Amerika komünist partilerinininden çok daha ılımlıdır ve su anda bu hat değiştirilmek üzere gözden geçirilmektedir.

«Komünistler, diyor Rahip Lage, Brezilyanın feodalizmden sanayi kapitalizmine geçmesi için koşlarını burjuvazi ve emperyalizm üzerine oynadılar. Onlar ilk aşama olarak kapitalizmden yana idiler, devrim ancak kapitalizm kuroluktan sonra yapılmaktı. Biz onlara yanıldıklarını söylemek. Biz kapitalizme de karşıyız. Biz köylüler devrimi gerçekleştirdikleri zaman işçilerin de devime katılablarına inanıyoruz. Marks'a saygımız vardır, ama hiç kimse kusursuz olamaz. Marks bizim özel durumuzu önceden bilemedi.

— Peder, diyorum, «biz» dedığınız zaman kimin sözünü ediyorsunuz?

Bu sorumu rahip gereksiz söylüyor. Ömrünü kiliseye vakfettigini, Kilise içinde hareket ettiğini ve üstlerinin de hareketini doğru bülüklerini söyleyiyor:

«Mubahala etmeden söyleyebilirim ki biz kaderini naik yiginilarınınbine bağlımış tam bir papaz. Halkla omuz omuza savagyorum, onuna birlikte istirap çekiyoruz. Avrupa kilisesi bize sadece neyi yapmamız gerektiğini öğitti. Bizim ihtiyâl protesörlerine ihtiyacımız yok. Brezilyadan kovulan ya da sürülen siyâsi arasında Arreas, Brizola, Juliao ve ben varım, ve biz ancak kendi eserimiz olan bir sosyalist devrim istiyoruz.»

Halk yiğinları, kilise, devrimci aydınlar, bütün bunlar Rahip Lage için tek bir şeyi ifade ediyor, işte «Biz» bütün bunları kapsıyor. Çalışmalarını kilise seminerlerimizin koruyucu kanadı altında yürüten öğrenci örgütlerinin devrimci liderleri. «Biz» iz. 1963'de «Yaşamak Savaşmaktadır» başlıklı el kitabı yayinallyan Aracaju Arşöveki Mosenyör Jose Tavora'nın liderliğindeki beş Başrahip «Biz» iz. Bu el kitabında su satırı okuyabilirdiniz: «Brezilya halkı sömürülün bir halktur - Onu sömuren sadece Brezilyalılar değildir. Halkımızı sömuren birçok yabancı var. Yurdumuzu bu durumdan nasıl kurtarıbiliriz?»

«Uzun zamanbanberi, diyor Rahip Lage, bizim Katolik okullarımızda halkın zalimleri öldürmeye hakkı olduğu öğretiliyor. Ve günümüzün büyük zalimi emperyalizmdir. Amerikan tröstleri ve bunların sa-

tilmiş yerli masaları. Normal yollardan bunları yemek imkânsızdır. Şiddet alehârârı çok saçılı bir fikirdir. Siz Fransa'da Teilhard'lara Chardin'lere çok itibar ediyorsunuz. Ama biz ancak devrimden sonra Teilhard'ci olabiliriz.

Emperyalizmi läflâ imana getirme sansımız hiç yoktur. Emperyalistlerin aklalarını başlarına toplamaları zamanı çoktan geçti.

Emperyalistlerin kurduğu şiddet düzenine, halk aynı biçimde karşılık vermek surâdâdir. Bu da Brezilyanın ulusal özgürlüğünü taşıyan, insanca bir sosyalist devrimdir. Şiddeti biz getirmiğ değiliz. Şiddet her yerde, çevremizde: Açıktı olarak, küçük çocukların fuhsa sürükleneşmesi olarak, yeni doğan bebeklerin ölümü olarak her tarafımızı sarmış şiddet. Bunlar pek sözü edilmeyen emperyalizmin en büyük cinayeleridir.

Rahip Lage'nin zikrettiği sayıları özet olarak sunuyorum: Brezilya'nın kuzey doğusunun nüfusu 23 milyondur. Burada ortaferma insan ömrü 30 yıl. Halkın dörtte üçü devamlı olarak açık çeker, ağızın sonucu olan hastalıklara tutulur ve açık yüzünden biolojik dejeneresansa uğramıştır halk. Her yıl aşıktan 200.000 çocuk ölüür, bu da yeni doğan bebeklerin toplamının üçte biridir. Kendilerini besliyemeyen ana babaları tarafından terkedilen on, on bir, on iki yaşlarında küçük fahişeler kendileri-

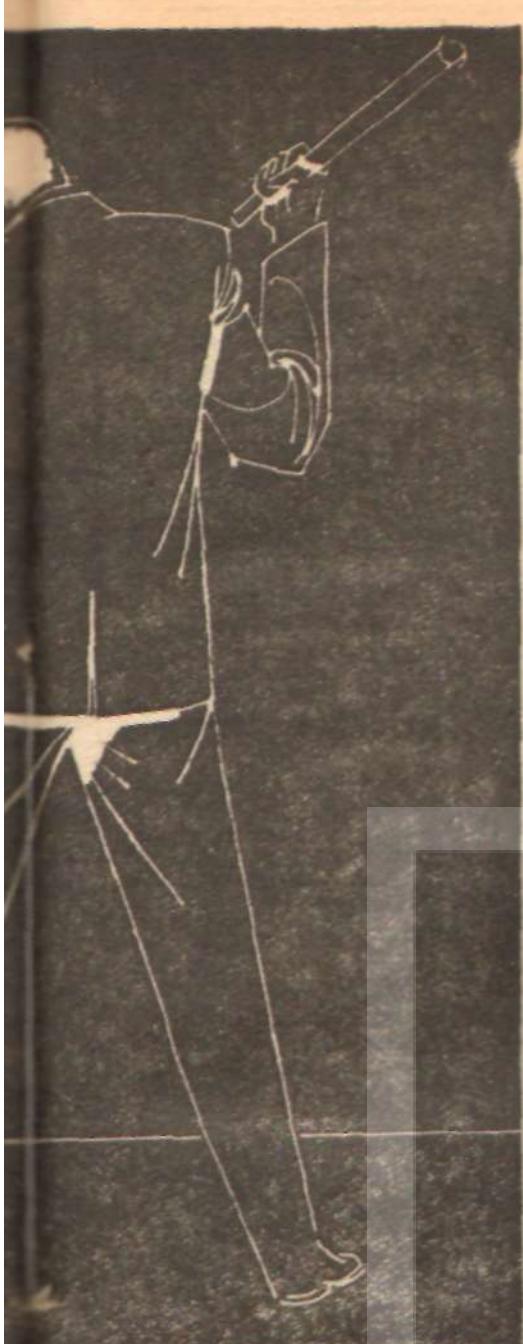
ni Pernambouc'un başkenti Recife' meydanlarında satırlar. Piaui'nin başkenti Teresina'nın 100.000 lik nüfusunun 20.000'i verenlidir. Brezilyanın 82 milyon nüfusundan 32 milyonu, insanlığı öldürmeden önce sakat ya da kör eden korkunç hastalıklara tutulmuştur. Sağlık Bakanlığının yıllık devlet bütçesindeki payı, Brezilyada yerleşmiş olan ilâç tröstlerinin her yıl yurt dışına kâr olarak çkartıtları paranın ancak üçte biridir.

Rahip Lage, Amerikan emperyalistlerinin ögütledikleri derde devadan istihza ile bahsediyor: Dogum kontrolü. Vali Arreas'ın hesapladığına göre ülkenin sadece Kuzey - Doğu'daki toprakların alanı, 100 milyon nüfusu besleyen Japonyanın dokuz milyili, ve burada ancak 23 milyon Brezilyalı yaşamaktır. Ama bizim topraklarımız feodalizm tarafından kısır halde tutulmaktadır, öte yandan da çorak topraklarda milyonlara köylü işsiz açıktan ölürlü.

Brezilyanın yüzey alanı sekiz buçuk milyon kilometre karedir. (Fransamızın alanının 16 misli) ve nüfusumuz da sadece 82 milyondur, diyor Rahip Lage. Beşinde dünyanın en verimli toprakları bizdedir. Yurdumuzda her çeşit maden bulunur. Böylece çabuk kalkınmamız için bütün şartlar mevcuttur Brezilyada. Bizde eksik olan şey parâdır, onu da Amerika Birleşik Devletlerine ihraç etmekteyiz. Nüfusumuzu

Francisco Juliao

ki misline çikardığımız zaman Çin kadar güçlü olacağız ve o zaman devrimi gerçekleştirebileceğiz. Kilisenin bu konudaki görüşü, Marksistlerinkine uymaktadır.

Devrimin ne zaman olabileceğini ve ne şekilde alacağını Rahip Lage'ye soruyorum.

Dolayısıyla karşılık veriyor:

«Bizim devrimimizin hangi yolu izlediğini zatiere ısağımız zaman öğreneceksiniz. Bu konuda başka bir şey söylemem. Ancak şunu da ekleyeburum: Biz komünist düşmanı değiliz. Komünistlere düşman olmamız için hiç bir sebep yok. Bizim devrimimiz sosyalist olacaktır ve öteki devrimlerden daha insancı olacaktır. Devrimimiz yalnızca servetin daha iyi daha adil biçimde üretimi ve bölünmesi için yapımıracaktır. Gerçek halk kültürünün temellerini atmak için de yapıracaktır devrimiz. Halk yiğinları karlarını doyurmak istiyor, ama aynı zamanda dünyayı anlamak ve özgür yaşamak da istiyor.»

Rahip konumuz hakkında başka şey söylemedi. Başka konulara geçtiğ ve niha-yet Latin Amerikanın en yaman köylü lideri Francisco Juliao'nun oturduğu eve vardık.

CIA YI TITRETTEN LIDER

Juliao'ya yaklaşabilmek için Siv Kıldeilerinin hilelerine başvurmak gereklidir. C.I.A. olmak üzere dünyanın bütün polisleri onu göz altında tutuyorlar. Bunda kurtulmak için Juliao'durmadan mesken değiştirdi, ve birkaç saat için nerede bulunduğundan yalnız bir kişi, son dakika haberdar ediliyor.

Meksiko şehrine bundan birkaç hafta önce varır varmaz, onun yerlestiği binaya hemen iki Castro düşmanı Kübalı ile bir Amerikalı taşınmışlar ve telefonuna bir mikrofon yerleştirilmiş.

Rahip Lage gibi Juliao da halktan gelme değil, bir büyük maliyane sahibinin töreni olan bu adam hukuk tahlili etmiş. Tazartığı da var ve Brezilya edebiyatının şaheserlerinin birkaçı onun kaleminden çıktı. Nasıl oldu da Juliao bir devrim lideri olmuş?

«18 yaşındayken «Anti - Dühring'i» okuduktan sonra Marksizmi benimsedim. 1959'da 23 yaşında genç bir avukat olarak köylülerin savunulmasına bir hukuk meselesi olmadığını kısa zamanda an-

Karşımızdaki adam ufak tefek ve ince yapılı. Boğuk bir sesi var. Kısa cümlelerle meramını tam ifade edebiliyor. Halk hider olduğunu belli eden tek şey keskin bakışları, sususları ve kısa el hareketleri.

«Su tez üzerinde görüş birliğine varmıştık ki, diye devam ediyor Juliao, devrimci savaşa en hazırlıklı olan köylüler, iş güçlerini büyük toprak sahibine satacak topraksız peonlar değildi, toprağı büyük arazi sahibinden icra tutan ve para olarak, mahsul ya da emek olarak durmadan yükselen bir icra bedeli ödemek zorunda kalan bir çeşit ortakçı olan arrendatarioslardır.

«Bu arrendatariosları örgütlenmek daha kolaydı. Bunların biraz güvenliği, birektirilmiş birkaç parası vardı ve emeklerinin değerinin bilincine varmışlardı. İcarla tuttukları tarla, işleyebilecekleri toprak miktarından her zaman daha küçüktü. Onlara toprak mülkiyeti vaad etmeye oyları devrimci askerleri haline getirebiliyorduk. Bu köylüler, düzen denen esaret zincirinin en zayıf halkasını teşkil ediyorlardı.

«Buna karşılık Peon denen ırgatlar, hiç bir güvenliği olmayan, yarı göçbe sefillerdir. Bunlar emeklerinin değerinin bilincine varmamışlardır. Bunlar aneak bundan sonrası aşamada devrimci olacaklardır.»

Köylü hareketi, 1955'de, Pernambuk eyaletinin iç bölgelerinde Galilea'da, 4000 köylü, çocuklarına okul kurmak için bir kooperatif toplandıkları zaman büyük dönemin noktasına varıyor. Büyük toprak sahipleri kanunları çiğneyerek köylü çocukların eğitimlerine engel olmaktadır. Toprak sahipleri, kanunu kendileri uygulama ücretini gösteren bu topraksız köylüler icra tuttukları tarlalarдан kovunca, köylüler Francisco Juliao adındaki avukatı tutuyorlar. Ve işte Brezilyanın ilk köylü Ligası böyle doğuyor. Juliao Federal milletvekili seçiliyor.

Bu tarihi izleyen yıllarda köylü Ligaları durmadan çoğalıyor. Devrimci öğrenciler gelip Juliao'ya katılıyorlar. Geleneksel olarak köylüler dolaşarak halk türküler söyleyen halk ozanları devrim propagandası oluyorlar. İncile özgü sadeliği olan, ateşli ve yanık bir siyaset taşıyan Juliao'nun beyannameleri bu halk edebiyatı ile mükemmel biçimde bağdaşabilmektedir. Köylülerin toprakları işgal etmesi, grevler, toprak sahiplerinin paralı fedailerileyi kan-

tanımlıyor.

«Sanayicilerle büyük toprak sahibi feodal arası, komünistlerin uzun zaman inkâr ettikleri bir ittifak vardır. Çünkü bir çok toprak sahibi aynı zamanda sanayicidir ve bunun tersi de doğrudur. Örneğin tek bir kamış plantasyonları sahiplerinin peker rafinerileri vardır, rafineri sahipleri de plantasyonlar edinmişlerdir. Feodaller ile burjuvalar arasındaki dayanışma yalnızca ekonomik değildir, aynı zamanda politik ve ideolojiktir de. Köylü yiğinlar biraz kırıldı mı, burjuvazi köylü düşmanlarıyla birleşir.

«Onun için biz burjuvazinin tecrit edilmiş ilerici unsurları ile ittifak kurabiliyoruz ama, sınıf olarak burjuvazı ile ittifak söz söz konusu olamaz. 1 Nisan 1964 darbesi bu görüşümüzü doğrulamıştır.

Ama bu klâsik tahlil, Brezilya uygulanamaz. Brezilyada işçi sınıfının sayısı azdır ve köylülerle kıyaslanınca durumu imtiyazlı sayılabilir. Özellikle São Paulo gibi merkezlerde işçiler olağanüstü ücretler elde etmeleri ve bunları, 1930'lerden beri büyük şehrlere ekmeğin para için akın eden aç köylülerle karşı savunma eğilimi göstermektedirler.

İşçilerin sendikacılığı ilmlî ve zayıftır. Geleneksel partiler ideooloji ve programa önem vermeyen herkese açık politik öğütlerdir. Her eyalet nüfusu ile orantılı sayıda mîletvelkileri secer, ama okuma yazma bilimliler oy verme hakkından mahrumdu. Bu durumda halkın çoğunluğunu teşkil eden köylüler mecliste büyük toprak sahipleri oligarşisi temsil etmektedir ve bunlar parti cihazlarını kontrol altında tutmaktadır.

«Partileri kapatmakla, diyor Juliao, Brezilya'nın faşist diktatörü Castello Branco devrime büyük hizmette bulundu. Parlamento tam kışkırtılmış ve diktatörün önünde dize gelmiştir. Eskiden de seçimler bir oyundu ama şimdi büsbütün öyle. Ama artık seçimlerle halkın aldatmak mümkün değil. Kubitschek ve Goulart zamanındaki «demokrasi» artık sonsuzluğa kadar ölmüştür. Halkın gerçek kurtuluşu en çetin savaşlarında gerçekleştirilebilir. Bizim özellikle bizim parti, devrim şartları içinde emekçi halk yılınlarından fışkıran bir partidir.»

Sanayi burjuvazisi ile bir ittifakın mümkün olup olmadığını sorunu üzerinde Juliao'nun tâhlili ile Celso Fuartado'nunki birleşiyor: Sanayici ile feodal eleme yürütmektedirler. 1964 darbesi Goulart'ın gerçekeşitmeye uğraştığı sanayici ve burjuva devrimine karşı yapılmıştır.

«Sanayicilerle büyük toprak sahibi feodal arası, komünistlerin uzun zaman inkâr ettikleri bir ittifak vardır. Çünkü bir çok toprak sahibi aynı zamanda sanayicidir ve bunun tersi de doğrudur. Örneğin tek bir kamış plantasyonları sahiplerinin peker rafinerileri vardır, rafineri sahipleri de plantasyonlar edinmişlerdir. Feodaller ile burjuvalar arasındaki dayanışma yalnızca ekonomik değildir, aynı zamanda politik ve ideolojiktir de. Köylü yiğinlar biraz kırıldı mı, burjuvazi köylü düşmanlarıyla birleşir.

«Onun için biz burjuvazinin tecrit edilmiş ilerici unsurları ile ittifak kurabiliyoruz ama, sınıf olarak burjuvazı ile ittifak söz söz konusu olamaz. 1 Nisan 1964 darbesi bu görüşümüzü doğrulamıştır.

AMERİKA TITREYECEKTİR

Bu darbe birkaç saat içinde başarılı oldu. Daha bir gün önce Goulart'ı alkışlayan Rio halk yiğinleri, sanki sersemlemiş gibi, işçi sendikacıları, öğrenci liderleri ve aydınlar yakalarınca hiçbir tepki göstermediler. Köylü Ligalarının yöneticileri çoğunlukla baskınla yakalandı ve öldürüldü. Juliao seyyahatteydi. Bu yenilgiden sonra acaba Juliao'nun devrimci mücadele hakkında görüşü ne idir?

Ekonominin seker üretimi üzerinde kurulu bulunduğu Pernambuc'daki bîzim tecrübemiz, Fidel Castro'nunkine pek benzer, diye karşılık veriyor Juliao. Eğer Pernambuc bir ada olsaydı Kuba tekrarlanabilirdi. Burada nüfus yoğunluğu gerilla savaşını mümkün kılmaktadır. Ama ülkenin başka yerlerinde durum bambaşka. Pernambuc, toprak bütünlüğü hakkında fetişist bir tutumu olan Brezilyanın bir parçasıdır. Ona için ülkeyi bölmek, su ya da bu eyaleti ülkeyden ayrılmak söz konusu olamaz. Devrim liderleri soruları bu kocaman ve çaprazlık ülke ölçüsünde hesaplamak zorundadırlar. Bu güç bir iştir ama imkânsız değildir. Gerçekte Brezilyanın sanayileşmiş eyaletlerinde de, tarımın hâkim olduğu ülkelerde de aynı sorularla karşılaşmaktayız. Ülkenin en sanayileşmiş eyaleti olan São Paulo'da bugün bir milyon topraksız köylü var. São Paulo'nun proletaryasının saflarını, Brezilyanın bütün öteki bölgelerinden gelme köklerinden sökülmüş yiğinlar doldurmaktadır. Biz bölgeci duygular taşıyoruz. Bir tek duyguya itibar ederiz: Sınıf duygusu, sınıf bilinci.

Bir sessizlik oldu. Sanki Juliao bir kitabı bir çok sayısını birden atıyordu. Ondan sonra gene konuşmaya başladı:

«Bizim devrimizi uzun, çok uzun bir süreç olarak görmek gerek. Amerika Birleşik Devletlerinin müdahalesi kaçınılmaz bir seydir. Çünkü Brezilya peşinden bütün Lâtin Amerikayı sürükleyecektir. Brezilya halkı oligarşije karşı ayaklandığı zaman, Amerikan emperyalizmini bütün

kıtada temelden titreyecektir. Tepkisi Vietnam'daki gibi olacaktır. Ama Brezilyada savaşa sokmak sorunda kâfaçağı askerî kuvvet Vietnam'dakının en az beş misli olacaktır. Lâtin Amerikanın kurtuluşu Küba'da başlıdı, Vietnam'da devam etmektedir ve gün geçtikçe daha şiddetli bir savaş olacaktır. Biz hiç kimseden yardım görmeyeceğimizi biliyoruz. Onun için dış yardımımı hesaplarımıza katmıyorum. Biz düşmandan ele geçirdiğimiz silâhlarla savaşacağız.»

Bu halk devrimini niçin kaçınılmaz saydığını Juliao'ya sormanın gereği biliyor.

Eski Başkan Goulart

yok: Hiçbir Brezilya hükümeti, şimdiki mareşal Castello Branco'nunki kadar Kuzey - Amerika'nın özel çıkarlarına sadık olmadı. Hiçbir zaman aşıltı, işsizlik, köylereşti, şehirlere aksin, yabancı besi maddeyi kârdaşlığına kara borsaya sûren ahlâksızlık bu derecede varmamıştır. Ve hiçbir zaman, kârların Amerika Birleşik Devletlerine transferi biçiminde beliren Brezilya ekonomisinin soyulması bu ölçüde olmadı.

SOL OLMANIN ILK ŞARTI

Sürgünün yararlı bir etkisi oldu ve birbirini önceden tanımayan ya da pek az tanışan üç adam arasında bir ittifak kuruldu. Juliao, Vali Arraes'in hücresinde paylaştı ve onun devlet adamı özelliklerini öve öve bitiremiyor. Kuzey - Doğu'nun aydınları ve köylü yiğinlarının taparsına sevdikleri, São Paulo'nun ilerici sanayicilerinin destekledikleri Arraes, sürgünde bulunmasına rağmen bütün ülkeye yayılan büyük bir prestije sahiptir. Üçüncü adam Ria Grande do Sul valisi De Brizola'dır. O De Brizola ki Amerikalılar ve onların iktidardaki «adayı» faşist vali Lacerda'nın baş düşmanıdır. O De Brizola ki, ilân ettiği aktifte daha büyük bir meblâg maliyeye borçlu olduğu için bir Kuzey Amerikan elektrik şirketinin malını müsadere etmeye cür'et etmiştir. Juliao söyle diyor: «Darbeden önce De Brizola çağrı kulaktan galardı. Ama Marksizmin klasiklerini okuduğundan beri artık notaya çalıyor.»

Bu siyasi slügrün üçlüsüne Rahip Lage Kilisenin en ilerici kanadının desteğini getiriyor. Ve darbeden bu yana ordudan kovululan üçbin subay da yarının halk savasının kadrolarını teşkil edeceklerdir.

Bunların karşısına çıkacak olan Brezilya oligarşisinin ordusu üç fraksiyon'a bölündüğündür: Meşru bir diktatörlükten yana olan Castello Branco'nun «Bonapartistleri»; kumanda mevkilerinden uzaklaşanlar ve susturulan millîyetçi subaylar, ki bunları sanayi burjuvazisinin bir bölümü desteklemektedir; ve son olarak da bütün kumanda mevkilerini ellerinde tutan, ve mareşal Castello Branco'yu devirecek yerine sivil liderleri Lacerda'yı geçirmeye hazırlanan, «goriller» denen faşist subaylar.

«Gorillerin, sizin vatandaşınız olan önemli bir ideologları var, diyor Juliao. Bu ideolog, Faşist Lacerda'nın baş müşaviri George Bidault'dur. Lacerda'nın De Gaulle'e karşı ateş püskürmesinin bir açıklaması da buradadır. Eğer Fransız olsaydım oyunu Mitterand'a verirdim. Ama Brezilyâhym ve biz aramızda, seçimlerin sırasında, De Gaulle bizde aday olsaydı ilk turda ona oyunumu verirdik diye konuşuyorduk. Çünkü bizim için sol olmanın birinci şartı, Amerikan emperyalizmine karşı çıkmaktır.»

Francisco Lage

İç çatışmalar yayıldıça yayılıyor. Köylüler-silâhlanıyorlar ve daha 1960 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde Juliao'dan hemen hemen Castro kadar korkulmaktadır.

«Bu cins faaliyetin etkili olmayacağı, kanunların lâfta kaldığını ve büyük toprak sahiplerinin kendi kanunlarını uyguladıklarını anlamamıza kadar epeyi uzun zaman geçti. İrgatların asgari ücreti 1943'den beri tesbit edilmisti. Onlara bu ücret hiç bir zaman verilmemi. Yüzde doksan okuma yazma bilmeyen köylü yiğinlarının yığın halinde mücadele olmadan hiç bir şey elde edilemez.»

Geçmişte Juliao, sanayi burjuvazisi ve işçilerle ittifaka yanaşmadığı için kendisine yanaşan Quadros ve Coulart hükümetlerine yüz vermediği için, aşırı tutumundan ötürü özellikle komünistler tarafından kez eleştirlenmiştir. Juliao sık sık «Çinlis olarak sınıflandırıldı.

Bir geziden izlenimler:

ARAP DÜNYASI UYANIYOR MU?

III - Nâsır, İslâmiyet ve Sosyalizm

Niyazi Berkes

ALEVİLİĞİN AMERİKANÇASI

Daha ilk görünüşte Kahire, üzerimde iyi bir tarikti. Beklemediğim büyülükte, güzellikte, intizamda bir hava alanına indik. Şimdiki hava yolculuğu dünyasında, vardığınız ülkenin havası istasyonuna bakın; o ülkenin numarasını verebilirsiniz. Memleketin iyi ve kötü yanları orada bir arada kendilerini gösterirler. Beyrut'tan Kahire'ye uğarken, yanındaki koltukta oturan ve Amerikalı olduğunu tahmin ettiğim bir bayan durmadan Mısırlı aleyhine konuştu. Buna dan çıkarabildiğim sonuç şu oluyordu. Hava alanında sıkı bir haddeden geçeceğiz.

Gümruk salonuna geçilecek yere çok sayıda geçitler ve memurlar konusus. Hiç bir yığını olmadan, fazla beklemeden geçtik. Sinemaya bilet alırken de ancak bu kadar kuyruk olur ve beklersiniz. Yolcuların işleri çabuk, bitiriliyor. Gümruk salonunda da öyle. Memurların bazlarının beceriksizlikleri görültüyor. Buna, bizdeki farklı olarak, beceremiyecekleri şeyle karşılaştırmak inatçılaşmıyoruz, gevşiyorlar. Uçakta dinlediklerinin etkisi altında gantalarını açıp bankoların üstüne serdim. Ne gelen var, ne giden. Bir aralık bir memur geldi, bacak gibi oldu, sonra nedense vazgeçti veya akıma başka bir şey geldi, uzaklıktı. Ben böyle bekleyip dururken bir hamal esyalarımı tekerlekli arabasına yerleştirmeye başladım; benim «daha bakılmadı» yolu yaramamaları kulağım asmayı önlüme düştü, bir taksi çağırarak beni yerleştirdi.

Taksiye binerken bir adam belirdi. Beni de alır misiniz? dedi. Uniformasından memur olduğu belli. Acaba gümruk memuru mu? Ne memur olduğunu sorдум: Polis! Tamam. Takibat başlıyor demek Bayan yolcunun söylemeklerini hatırlamaya çalışıyorum.

Polis efendi sen ve şakacı. Sigaları değişim tokus etti. Türk olduğumu öğrenince daha da samimi oldu. Kendiligidinden hiç bir şey sormadı. Yarı yolda şoföre dur dedi, elimi sıkarak teşekkür etti, vazitten dönmekte olduğunu evini kolunu uzatarak gösterdi, bindiğim araçta kendisine yer verdigim için çocuklarına erkenden kavuşuyordu. İndiğim otelde pasaportum polise gönderildi, bir kaç saat sonra muamelesi bitmiş, bana verildi. Ondan sonra bu makam ve onun adamları ile bir daha hiç bir teması olmadı. Yol sormak gibi vesilelerle böyle bir temas olduğu zaman da yardım, ilgi ve nezaketten başka bir şey görmemiş.

Tarih: 20 Ekim. Hava ilk, güneşli, güzel. Birleşik Arap Cumhuriyetinin başkentinde geçirdiğim bir aylık sürede gördüğüm müzelerden, ehramlardan, münaylardan, saraylardan, çarşı ve pazarlardan söz edecek değilim. Buna hiç şüphesiz bu ülkeye çok turist çekiyor. Batta sevilmeyen bir rejimin hükümettiği böyle bir dönemde bile bu kadar çok turist gelmesine oldukça şaştım. Hem de turistin zengin cinsi. Bize gelenlerin çoğu gibi yalnızak, sakallı, sırtı torba, meteliksiz «beatnik» cinsî değil. Buna vapur ve uçak dolusu geliyorlar. Hilton, Semiramis, Shepard gibi oteller, Amerikalı, Fransız, Alman, İskandinavyalı, İtalyan turistleriyle dolup taşıyor. Bir aralık tâ Amerikan'dan özel olarak uçaklar dolusu bir yığın «shrine» (grayner) geldi. Buna kim olduğunu bilir misiniz? Ben de biliyorum diyemem ama bildiğim kadarını şuracıkta anlatayım.

Buna hep zengin kişiler. Coğu Amerikanın muteber tabakası olan «businessman», yani iş adamları zengin iş adamları. Kahire gazetelerinin yazdığını göre, yalnız buraya seyahat masrafları bir kaç milyon tutmuş. Bu shinerler bir

nevi tarikat. Buna Mısırlı tanrılarından İkhnaton'a taparlarmış, bir de firavullardan birine; ama şimdi adını hatırlıyor. Bu İkhnaton galiba güneş tanrıtı mı ne? Mısırlı tanrılarını bilenler cahilliğine gelecek; tarihin bu tarafını hiss etmem. İşte bu shinerlerin en büyük mübarek günü olan günden bunlar, Giza ehramlarından birinin tepesinde, güneş doğarken, İkhnaton'a tapacaklar. Yahu, dedim, hic ehram tepesinde tapınma olur mu, hem bu kadar insanta? Olmuş. Buzim resimlerde sipsivri sandığımız ehram tepesi, bir iki futbol alanı kadar genişmiş. Merak edip çıkmaga kalksam belim bükülecektir. Zaten İstanbul'da kalma ve herkese belli etmemeye çalıştığım hafif bir lumbagom var; bir de oraya çıkarsam tamam. Buzim bütün seyahat suya düşebilir.

O mübarek günün önceki gün, yanı onların arife günü, geceyi çöle ve çadırda geçirmek lâzımmış. Göksürenler de ve villalarda yaşamaktan bıkmışlar zahir. İlk insanlar gibi biraz göle yaşayıp çektileri filimleri ahbablarına göstererek bütün kız eğlenecekler. Bize aşıklarında sahra yâzâreler çadır kurmuş. A.B.D.'nin büyûkelçisi de, vatandaşlarında konukeverlik göstermek üzere, bayanı ile birlikte çölde. Bu arife geceyi mübarek bir gece olduğundan bayanlardan uzak yatkın lâzımmış. Çadırlar harem ve selâmlık çadırları olarak ayrılmış. Bay shinerler bir yanda, bayan shinerler öte yanda uyumuslar ol gece. Ertesi sabah ta ehram tepesinde güneş doğarken İkhnaton'a tâpılmış. Ne zıpirılık, yarabbi.

Ama bu işe, hiç te üstüne lâzım değilken, kafam takıldı. Batıların, kendilerini «akl-i mahz» sanıp şârkiların hurafe ve inançlarına akilları takılır ya, benim de bu işe aklım takıldı. Tâ Amerikan'dan uçağa gelip ehram tepesinde İkhnaton'a tapmak çok mu akılîca bir iş? Fakat dünyanın en akıllı devletinin büyûkelçisinin de bu kervana katılması kârısında bâsbütün merakım arttı. Acaba o da shiner mi? Olabilir, neden olmasın. Medenî dünyada böyle seyler olur işte. Aklıma bâzım başbakanımızın masonluğu hakkındaki söylemler. Geldi. Ne kadar haksızlık edildiğini şimdi anlıyorum. Amerika büyûkelçisi shiner olduktan sonra o da mesleğin mason olsa ne çikar? Belki o da mason değildir de bu Amerikan «businessman»ları gibi bir shinerdir. O da bir «businessman» çevresinden olduğu için, olmaliydi. Oradaki bu kabil tarikatlara girmek bir nevi medenilik alâmetidir.

Merak ettim, su büyûkelçilerin de

kâğıdı shinerler. Acaba bize de geldi mi ou tarikat? Kâktım, kütüphaneye giterek büyük Webster sözlüğüne bakıyorum dedim ne diyor bu shinerler hakkında. Shiner... tamam bûdum işte. Şeyi tanıtmıyor sözlük: «Ancient Arabic Mystic Order of Nobles of the Shrine adının kısaltılmıştır». Yâa. Durum sunu once bir yakışıklı türkçeye çevirelim: «Shrine» evîya türbesi, tekke veya zaeviye demek. O halde söyle olacak bu tarikatın uzatılmış adı türkçede: «Sofî Eviyya Ulutârinin Kadim Arap Tarikatı». Sonra söyle devam ediyor sözlük: «Muhammed'in kayın biraderi Kalif Ata (evet, Ali) adında biri tarafından hicretin 25inci yılında Mekke'de kurulduğu söylenen gizli bir tarikat». Fesubhanallah, bunlar Alevî yahu. Alevîliğin Amerikanası. Sözlüge göre, Amerikada 1872 yılında kurulmuş. Gene sözlük su açıklamayı yapıyor: «Bu tarikat mason tarikatı değildir. Ancak, oraya yalnız masonlar kabul edilir. Bunun gibi ola da bir çok Amerikan tarikatının adalarında veriyor. Yâlnız bir tanesi, adını komik bulduğumdan yazacağım: «Uluslararası Bağımsız Baykuş Tarikatı». Vay canına, ne kadar cahîlmişim. Bu dünyada daha bilmediğimiz neler varmış. Bu ansiklopedi bende, evimde var. Otuz yıldır kullanıyorum da içinde böyle hazine olduğunu haberim yok.

Amerikada bu shinerler her defâsında ayrı bir şehirde toplanırlar. Puskülli, kocaman, kalıpsız bir tes giyerler. Fesin alın tarafında da çapraz iki kılıç gibi bir armaları var. Şimdi ülkemde Amerikalılar çogaldığı için bu veya onun gibileri belki bizde de var. Galiba dört beş yıl önceydi, Ankarada polis bir Bahâî toplantısını basmış ta içgérinde Amerikalılar çıkışına ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Tekke ve zaviye yaşıgtır bir kalksa bu medenî tarikatlar bizde de yâyılır; çogalan iş adamları için bu bir ihtiyâç olsa gerek. Amerika gibi medenî memleketlerde böyle seyler olur. Masonlukta veya shinerlikte ayip ne vardı ki başbakan bunu saklamak zorunda kâtyor? Zaten bizde masonluk, böyle sindiki gibi Batı'ya dönük olduğumuz bir dönemde, yani Tanzimatta girmiştir. İlk mason locasını Ingiliz büyûkelçisi Sir Henry Bulwer açmış. O kadar itibar görür ki padisahlar, veliahtlar, vezirler ve sairular mason yazılmışlar. Hattâ ulema arasında bîla. Mescîl, seyhul İslâm Musa Kazım efendi masonmuş. Meşhur Cemaleddin Afganî de mason. Hattâ meşhur din âlimi Muhammed Abdülâh de mason. Hattâ bâzım meşhur maarif vekilimiz Reşat Şemseddin Sîrer de masonmuş. Baksanîz a yalnız masonların kabul edildiği shiner tarikatı kendini Hazret-i Ali'ye nisbet ediyor. Bu itibarla devlet adamlarımızın mason veya shiner yani Amerikan alevîsi olmasında saklanacak ne var? Bu hem millî, hem dîni, hem medenî bir şey değil mi? Ama, bizim mevzuatımız müsait değil böyle medeniliklere.

MISIRDÀ ŞİKÂYETÇİ SINIF

Neyse, geçelim; ben buraya masonları veya shinerlerini tanıtmağa gelmedim. Yâlnız ikibin shiner'in Misirdâ ehram tepesinde tepeşmesi yirminci yüzyılda yaşayan beni ilgilendirdi, kafamda çağrışımalar beni tekrar kendi memleketimizi düşünlême sevketti de ondan.

Kahire İstanbul'dan daha büyük, daha güzel, daha muttam, daha Avrupa. İstanbul'un tabiat güzellikleri bu-

rada yok. Nil'in iki taratına kurulmuş bir şenir. Nehrin üstünde muteadid kopru. İratik, bol miktarda iratik memurlarının pençesi altında. Bizdeki olsun rezaleti yok. Şehi planlı; cause, meydan, heykel bolluğu içinde. Biz Ataturk'ın birkaç heykelini diktili diye nâdisi oidi. Bu iş, bizden daha mutaassip ve geri sandığımız Kahirede çok daha önceleri yapmış. Ve şimdîye kadar da bir sakalının bir heykelde tırmânpalata, çekiç kullandığı görülmemiş. Kendimizi cümle alemden fazla batılılaşmış sayıyoruz.

Heykellerin çوغu, Mısırlı kurtuluş dâvalarında, politik ve ekonomik hayatında hizmeti geçmiş adamlara ait. Özellikle Mustafa Kâmil'in gene onun adını taşıyan meydandaki heykelinin önünde uzun uzun durdum. Mısırlı en ateşli ve savâci yazarlarından. Büyükkâbir Türk dostu. Daha Mesrutiyetten önceki yıllarda yazılarıyla Ingiliz emperyalizmine ates açmış, Şark Meselesi adlı yazılarıyla bu işin içyüzünü incelemiş adam. Onun yaşadığı devirde, bizdeki mukabili kim olabilir diye düşündüm; bulamadım; çünkü yok. Heykel çok canlı. Ince yapılı, uzun boylu bir zat. Yumruklarını sıkılmış, belini kıvrılmış. Yâyından fırılıyacak bir ok gibi.

Bugün meydânların en itibârlî Meydan-i Fâhiş, yani Kurtuluş Meydanı. Oaya vardığım gün ordu günü imiş. Her yana asılı dövizlerden anlıyorum. Kurtuluş Meydanında da dövizler. Bir tanesi söyle: Şâirîna an-nâsî aw al-mawt, yanı şâirîmiz zâter ya da ölüm. Mutâd sözler. Meydandaki parka tanklar konmuş. Halk merakla inceliyor, askerler de onlara bunları gösteriyor.

Halk? Bizdeki gibi. Bana biraz da *ha fâkir* gibi görüldü. Ama, Mısırlı aydınlarından Türkiye'ye gidenler içinde bizde gördükleri fukarâlk derecesi karşısında hayret içinde kaldıklarını söyleyene rastladım. Anlaşılan, insanlarda kendi gözlerindeki çâvaldzı görmeyip başkalarının gözündeki içneyi görebilmeye özelligi var. Onun için ben de halkın oradaki görâlinşünâfı fikarâlk derecesi hakkında fazla ukalâhk etmek istemiyorum. Ama manzara Hindistan ve Pakistan'da gördüğüm gibi korkunç değil. Yanında istatistikler olsa bakardım. Hatırında kaldığına göre bazı noktalarda Mısırlı bâzıları, bazı noktalarda bizden arkadaş. Sanırım adam başına gelirde bizden arkada. Buna karşılık basın hacim ve dağıtımında, enerji yoğunluğunda bizden ileri. Yâlnız İstanbul'u ve yâlnız Kabireyi alırsak, sanıma göre bizde halkın görünüşü açıckı daha iyi. Buna da şâmadım; çünkü bu kadar yıllık iş ve dış sömürülmeden sonra bu halk bâzıbâzı türde pestile dönelibildi.

Bizde olduğu gibi, burada da şidetli bir nüfus artışı var. Fakat ekonomiye bizdeki gibi vuryansın havası yok. Ekonomik hayat plan ve kontrol altında. Ayaklar yorgana göre uzatılmış. Meselâ hergün et yok. Herkes te bunu eşitlik uğruna kabul ediyor.

Şikâyetçi bir sınıf var. Buna gözü ve kökü dışarda olanlar. Bir zamanlar para yapanlar, mîcevher alanlar, Avrupa'da gezenler sindiki kayıtlarından memnun değiller. Eskiden Mısırlı bâzıların cirit attığı bos bir meydândı. Buna bâzılar beraber, şikâyetlerine bakıp ta sefalet içinde yaşadıklarını sanmayı. Bu sınıftan olduğunu anladığım bir zaman evine davet edilmiştim. Zengin vilâtlarla dolu bir yarosta. Akşam klübe götürüldüm. Viskiden bifteğe, donduruya kadar var; müteadid tenis kortları ve yüzme havuzları. Ve ev sahibim darmadan orta sınıfın yokedilmekte olduğunu söyledi. Nihayet dayanamayıp Amerikalı bile orta sınıfın bu kadar refah içinde olmadığını söylemeye başladı. Bâzı alışık olduğumuz şeyler bâzılar.

DEMOKRASININ ON ŞARTLARI

Hayır, burada Başkan Nâsır'ın sözünü ettiği toplumsal devrim henüz dâha gerçekleşmiş değil, sadece bunun temelleri atılmıştır. Kiral, hanedan, paşalar ve Avrupalı sermayedarlar gittikten sonra geriye kalan toplumun eski haline gitmesi öyle bir iki yılda olacak iş değil. Bizde, sonraları devrimi fosilatan bir iki önemli noktaya el atılmıştır için neler oldu, gördük. Buna bâzılar el atılmış. «Ekiyüz Yıldır Neden Bocalıyor» da söylediğim gibi, Avrupa ve Kuzey A-

Ezher hocaları bir törende

merika dışında, bizim ve Mısırın da dahil olduğu toplumiarda, kapitalist ekonomi'nin etkilerinden önceki toprak sisteminin bu etkilerden sonra aldığı çarpılmış şekilde bu toplumların ekonomik gerilimlerinin en önemli kaynağıdır. Bu şekilde durduktan sonra Amerikanın muayenaları dökülebilir gibi kap gibi usşen gürer alttan çıkar. Mısırda toprak davasına el atıldı. Reform yürüyor.

Fakat yapılan şey sadece dimdiçlak toprak reformundan ibaret değil. Böyle toplumlar sade suya toprak reformları ile de aşağı kalkamazlar. Mısırda toplum ve devlet ölçüsünde sosyalist bir ekonominin gerçekleştirilemesini sağlayacak ilk adımlar atılmıştır. Bunlar, benim anladığımı göre, devrimden önce hazır bir ideolojiye ve reçeteye göre yapılmış değil. Olayların kendilerinin, toplumun içinde bulunduğu şartların zorlaması altında bu reformlara ister istemez gidiyor. Bu zorunluklar karşısında başka çözüm yolu bulunamamıştır. Devrimciler, istemeseler bile bu zorunlukları realistçe görmek gibi bir üstünlik göstermişlerdir. Yoksa, bu devrimi yapanlar arasında sosyalist deignerlerdir. Sadece idealist yurtseverlerdir; hattâ belki de imkânını görebilselerde başka yolları seçmeyi isteyenlerdir. Bizde 1930'dan önce yapmak istediği gibi, özel yerler ve yabancı sermayeyi teşvike bile bel bağladılar. Olsadı, sükmedı. Sonra sadece bir toprak reformu ile yetinip sermayenin endüstriye akacağını umdular. Bu da olmadı. Dokuz yıllık zorunluklar nihayet 1961'in sosyalizm yoluna getirdi işleri.

Esnaf ve köylü seviyesi üstünde bütün ekonomi devletleştirilmiş. Şirketler, bankalar, sigortalar devletleşmiş. Dış ticaretin bazı önemli kısımları tamamıyla devletin elinde. Kişiiler bazı şirketlere belli orandan fazla hissedar olamazlar. Toprak işletmeleri devletin yönetiminde, özel olarak değil, kollektif olarak. Ancak ikametgâhlar özel mülkiyet. Fakat bunda bile kurular kontrol altında. Ticaret ve endüstri işletmelerinden ancak aile hacminda olanlar serbest. Bunlar bu sektörün dörtte birini teşkil ediyor. Gerisi devlet kontrolü altında. Zenginler için müterakki bir gelir vergisi var. Bir çizgide sona gelirin %90'ına kadar yükseliyor. Fakat zenginlerin geliri de ulusal ekonominin hizmetinde. Çünkü bunların geliri diğerlerinden devlet bölgelerinin faizlerinden geliyor. Toplumsal ekonomi ne kadar başarı gösterirse, bunlar da o kadar gelir sağlayacaklar. Bunları da İsviçre bankalarına, ayrıca ve mücevherata döktürmek mümkün değil. Diğer büyük bir fadyası da vergi kaçaklılığı gibi bir rezalete son vermesi. Büttün şirketlerin yıllık kazancının %25'i memur ve işçiye aittir. Devletin elinde muazzam bir ekonomik kudret bulunmaktadır. Memuruna, bankacısına, doktoruna, mühendisine, öğretmenine, iktisatçısına ve daha birçok meslek edinmiş insana kuşaklar boyu yetecek iş var. Almanya, Amerika gitip hayatı hatta ulusal servetin önemli bir parçası olan eğitimde meyvalarını çarçur etmeye lütfum yok.

Bütün bunlar şıp diye gerçekleştirilecek mucizeye değil. En büyük dava geri kalmış toplumların, içine fare kapanı gibi girdikleri meşhur fasıl dairesi kıracak sermaye birikimini sağlamak; toprak ve nüfus baskısı açısından sana-yilemeye girmek; toplumun içindeki motoru işletme bağımsızlık beklemek. bunların kendileri kalkınma ve refah değil. Onların toplumsal ve ekonomik temellerini atmaktır. Üretim artışı, pazarların gelişmesi, gelirlerin dengeli dağılımı, yaşama standartının yükselmesi buna uygunlukla olabilecek şeyler. Avrupa ekonominin darbeleri altında ağız burunu çarpmış olan Asyalı veya doğulu tip ekonomi sistemlerinin dünyasına gidişine ayak uydurabilecek yolu budur. Geri kalmış ülkelerde demokrasi ancak o zaman mümkün olabilecektir. Bunsuz teden demokrasi sokmak ancak maskaralıktır.

İste, o kadar lâkırdıtı edilen Arap sosyalizmi, benim anladığımı göre bu. Ve daha şimdiden açıklayırmış ki benim gördüğümde göre bunun ne İslâm sosyalizmi ile ne de komünizmle bir ilgisi yoktur. İllerde anlatıma çalışacağım gibi, bu rejim bunların ikisine de şiddetle karıştırır.

Bunları, olayların zoru ile de olsa, sistemli bir sosyalist ekonomi görüşü ile de başlamamış olsa sezmemek, kavramakta ve yürütme kente Cemal Abdunnasır'ın

kışılığının büyük bir rolü olmuştur. Yalnızca bunun üç basit meziyeti sayesinde: Genç ve sıhhatli oluşu, toprak veya para sınırlarından olmayı, haika kendini benimsenmiş olması. Yurtsever, miliyetçi, dindar olsa gibi şeylerini söyleyemiyorum; bunlar ya berkeste kendine göre buluncak geyler, ya da insanların özel hayatına ait şeyler. Bizim 27 Mayıs devrimi bu açıdan talihsiz olmuştur. Daha baştan liderlikten mahrum kalmış, getirdiği yeniciliklerin eseri olan anayasasının uygulanması, dönüp dolasın toplumsal sınıf mümessilleri olan genel politikacıların eline teslim edilmiştir. Anayasasının gerekleri daha da açıla açıla uygulanma alanına konmak yerine, daha da daraltılı daraltılı hiç uygulanmama sahnesine getirilmiştir. Şimdi demokrasi olacak diye partiler birbirine giriyor. Hükümet başkanı anayasayı kendinden başka herkesin yanlış anladığını kanaatinde.

B.A.C.'nin başkentinde bir ay içinde bu reformların durumunu incelemeye imkân olmadığı gibi bir iktisatçı olmayan benim isim de değildir bu. Onun için ben size daha ziyade şahsi gözlemlerimle sahnenin düşün ve akım alanında olanları yansıtmağa çalışacağım.

Benzemeli devrimlerde olduğu gibi, yani geri kalmış toplumlarda olduğu gibi, yani gelişmiş bir endüstri, kapitalist ekonomisi olmayan, siyasi iktidarın sınıf mümessillerinin bir pazarlığı şeklinde müseselesmiş olsayan, vatandaş ile iktidar arasında otonom bir alay mutavassit cemiyetleşme halkaları olmayan, yani başka bir deyimle «doğu toplumu» denen tüpteki bir geleneğin bugüne kalmış çarpılmış bir artığı olan toplumlarda (geri kalmış toplum bu demektir) olduğu gibi Mısır'daki rejim de iki şeyden huylanır: biri, kitaplardakileri ayet-i kerime şekline sokup ona bir alay da heyecan katan yarı batı mukallidi sözlüm-on'a komünist aydınlatın temelsiz ve destekzsiz kabaları (çünkü bu tip toplumlarda bunları tutacak toplumsal sınıf yok, hele Mısırda); diğeri, toplumun doğmalarına kazağa bağlar gibi bağlayıp Hazret-i Ömer adaleti uygulama davasında olanların iddiaları (çünkü bu toplumlarda bunları tutacak toplumsal sınıf çok, hele Mısırda). Bu ikisinin dışında ben Mısırda zengin bir fikir çeşitliliği, ve belki inanıယıysınız, geniş bir düşün özgürlüğü gördüm. Daha sonra yazacağım somut müşahedelerim bu nüfus açıklayacak umudundayım. Sağ utan sol uca doğru yapacağım ziyaret ve görüşmeleri mümkün ölçünlere anlatmağa çalışacağım.

MÜSLÜMAN KARDEŞLER

Biliyorsunuz, Mısırda sözünü ettigim en sağıdaki ucun adı Müslüman Kardeşler teşkilati ve fikirleridir. Bu Müslüman Kardeşler kırıkkale zamanında kurulup üremiş bir şey. Saray tarafından da el altından desteklenmiştir. Subaylar, gençlik, işçi ve köylü arasında hayatı nüfuz etmiş. Bunun bir eşi Pakistan'da «Cemaat-i İslâmî» adını taşıyan teşkilatı. Müslüman dünyasından pek haberi olma yanları bunları ulemaları çıkardığı bir İslâm ve din hareketi sanırlar. Gerçekten bunlar, İslâm dinini politikaya hem araç hem de temel yapmak iddiasında. Başındaki adamlar İslâmîliği da doğru düzgün bilmezler. Mısır'dakinin kurucusu Hasan al-Banna adında bir öğretmeni, Pakistan'dakinin hâli sağlam olan ve bugün hâpişte bulunan önderi Abul'alâ Madâudi de gazetecilikten yestirme. Arapça bilmedi. Bunların inancına göre bugünkü dünyada müslümanlar için gerekli toplumsal düzen Kur'an ve hadis'ten çıkarılacak. Kapitalizm ve komünizmden alâ bir sistem olacak bu. Bir nevi modernleştirilmiş Hazret-i Ömer sosyalizmi.

Kırıkkale devrinin sıkıntıları içinde kendilerine bir ideoloji arayan daha sonraki devrimci subayların bir kısmına bunların ideolojisi başlangıçta ezaip gelmiş. Fakat devrimden sonra yeni rejimin Müslüman Kardeşlerle arasındaki bozuldu. Bunların tam anlamıyla teokratik bir rejim kurma davasını devrimci subaylar tutamadılar. Müslüman Kardeşler kendi ideolojilerinden başka hiç bir ideolojiyi kabul edemeyecek kadar mütaassip olduklarından çok geçmeden yenisini rejimin darbesini yediler.

Bugün Mısırda bu teşkilat şiddetle yasak. Fakat dışarıda teşkilatları var. Karargâhı da İsviçre. Başında Said Ramadan adında tilki gibi bir zat var. Müslüman memleketlerinde, Avrupa'da, Amerika'da dolasın durur. Türkiye'ye de

kimbilir kaç kere girip çıktı. İddialarına göre Türkiye'ye mümessineri ve subeleri varmış. Bizzatı, Türk aydınlarına «röntgençilik» yapmaktan vakit bulup bunları da gözleştirmektedir. İnşallah. Said Ramadan'ın malum ve meşhûr kaynaklarından gelen esaslı bir bütçe de var. Kendisi de İsviçre'de lordlar gibi yaşıyor. Ben Kahireye geldiğim zaman bunların yeni bir suikast teşebbüsü keşfedilmiş. Önderleri Seyyit Kutup da dahil hepisi içeride. Dergi ve gazetelerde hâpishane kiyafeti ve mahkûm takkeleri ile resimleri çıkmış. Televizyonda bunlarla mülâkâtlar yapılıp canıyan makatlardan nasıl uygulayacakları hakkında konuyutuluyor. Daha sonra her halde mubâkeme edilecekler.

Başkan Nasır'ın bu sağ uçla ihtilâfi din aleyhtarlarından değil, bunların ideolojisini asla iktidarı zor kuvvetleyle elde etmemi güden bir siyasi ideoloji olmasından ileri geliyor. Sol uçla ihtilâfi da gene aynı sebepten. Zor kullanarak iktidarı elde etme aniamına bir iedoloji taşıyan sosyalist, hattâ Marxist fikirlere karşı bir düşmanlığı yok. Buna daha sonra geleceğim. Bu siyaset unsuru dinde çıkarıldıkten sonra rejimin İslâmîliği karşı bir diyeceği yok. Hattâ onu kendi iç ve dış amaçları için tutma isteği olduğu birçok olaylardan belli. Bir en önemlilerinden, bir de en önemlilerinden misaller alayım.

Kahireye geldiğim zaman gördüm ki nüfus, başa girecek şey bakımdan iki çeşit: başı-kapalılar, başı-kabaklılar. Biincisi halk, Başlarından başlıkların çeşidi. Fes, takke, sarık, kefîye, ne bulursa o. Bir de ordu ve polis. Bunlar da şapkalar. İlkinci grup battıtlımsı okunuşları. Halkın eski başlıklarını veya fesi giymiyorlar, ama şapka da giymiyorlar. Bir numaralı başı açık Cumhurbaşkanının kendisi. Ondan önceki anti-kolonial devrimlerde başlık önemli bir semboldü. Mesela Nehru'nun takkesi. Sükarno'nun siyah kalpağı. Siyah Afrikârların bazan sünnet çocuğu takkelerini andıran gergef işlemeli başlıklar. Bizde de başlangıçta kalpak vardı (ne de güzel o). Fakat Nâsır'da böyle bir şey yok. Resimlerinde bahçede gezinmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya füstünde düşünmeye, çıkışın bir şey olmuyor. Benim için böyle olmadı. Çünkü şapka giyenler Avrupalılar, hristiyanlar, ya da Yahudiler. Kendimi bunların kategorisine sokmak istemedim. Ama saçsız tepemde güneş kazan kaynatıyor. Bu işe takıldım. Yanlıyor muyum diye sordum. Her sordduğum: «Yok canım, giyiliyor» iddiasında. Ama bu kadar aşık bir şeyi nasıl görmüyorsun da beni inandırmaya çalışıyo? Ya fü

Yanındaki zata «Burada neoluyor?» diye sordum. «Seminer yapıyorlar» dedi, ama bunu aklım almadı hiç. Uç hoca ve bir öğrenciden mürekkep seminer olur mu? Bana, daha ziyade, karşılarının daklısı imtihan ediyorlar gibi geldi, ama manzara pek imtihana da benzemiyor. Daha ziyade, birini beklerlerken bir iş üzerinde şakin şakin fısıldıyorlar gibi geldi.

O günlerde yeni al-Azhar üniversitesinin ikinci ders yılı açılışı dolayısıyla rektör Şeyh Ahmed Hasan al-Bakurî'nin nutkunu gazetejerde okumuştum. On bin öğrenciye sesleniyordu. Sayın Şeyhle görüşme isteğim derhal kabul edildi ve bana bir randevu verildi, teletonla. Rektörlük dairesi şehrîn merkezinde, Kurtuluş Meydanı ile elçiliklerin bulunduğu bölgede. Eski bir evden kalma binaya girdiğim zaman sağda solda koşusan sarıklı hocalar bana sansörü göstererek, bir kat yukarı çıktılar gerçemesine rağmen, asansörle çıkmamda israr ettiler. Halbuki kendileri merdivenleri kullanıyorlardı. Misafir olduğumu anıadıklarından bana ikram etmişlerdi. Yukarı katta derhal rektörün sekreterinin odasına alındım. Oda da üç dört tane sakallı, saraklı, cübbeли ve bizim hocalara benzeyen zat oturuyor. Hafif seslerle aralarında konuşuyorlar, zaman zaman tesbihli elleriyle birbirlerine temenna ediyorlardı. Hiç görmedim ama bana, bizdeki Bab-ı Meşihat veya Evkaf Nezareti gibi bir yer hissini verdi. Hiç yabancılık hissetmedi. Hocaların, hallerinden memnun ve keyifli oldukları görülmüyor. Sekreter genç ve sivil bir zat. Derhal içeri telefon ederek, öteki zatlar benden önce orada bekledikleri halde, bana öncelik verdi ve büyük bir nezaketle beni saygınlığı odasına yoneltti.

Odaya girince sağ yanda köşede büyük bir yazihane gördüm; fakat arkasında oturan yoktu. Geniş odanın nihayetinde duvarın önünde büyük bir kanepe, üstünde Şeyh Bakurî'nın kendisi oturuyordu. Beni görünce derhal ayağa kalktı, bana doğru gelerek büyük bir samimiyet ve nezaketle müsafahâ etti. Uzun boylu, iri, genç, sık bir zat. Arkasında sık bir cübbe, başında bizim sarık ve fes kombinezonundan biraz farklı ve Misirlihâra özgü başlık. Fakat bunun dışındaki daha doğrusu altındaki kıyafet tam sivil kıyafet. Cübbenin altında ceket, pantalon, kıravat, ayakkabıları. Cübbeyi ve sarığı çıkarsa benim kıyafetimde olacak.

Sayın al-Bakurî, Mîsrîlîlara özgü sıcaklık ve konukseverlikle âdetâ bana sarındı. Zaman zaman kolunu omuzuma attığı, beni kucaklar gibi olduğu da oluyordu. Halinde herhangi bir zartzurt, tepeden bakma, ya da soğuk davranışma gibi, bizde canıçer dost da olsa makama oturunca değişen rektörlerle özgü hal yok katyeni. Gösterdiği şâmîiyet, güleryüzlülük ve mahviyet beni cidden duygulandırdı. Âdet üzere derhal kahve emretti ve mutat soru soruldu: «maas-sûr (seklerli), mazbût (orta), yoksa sâde mi?» Sayın Şeyh benim Türk müslüman bir «üstaz» (profesör demek) oluşumdan çok memnun, kartımı önünde duruyor ve zaman zaman bir daha bir daha okuyor. Bana bir kardeş, kırk yıldır tanıştığımız bir arkadaş gibi davranıştı. Benim Arapçada, onun Ingilizcede yaya oluşumuz büyük bir mesele olmadı; kisa bir uzlaşma ile onun ağır ağır Arapça, benim ağır ağır İngilizce konuşmam üzerinde mutabık kaldık. Ben onun Arapçasının güzelliğine, o benim Ingilizceme (her halde nezaketen) hayran. İkimiz de hiç bir zorluk çekmiyoruz; bizlere özgü bir kavrayışla daha leb demeden leblebiyi anlıyoruz. Zaman zaman içeriye sekreterin odasında gördüğüm hocalar geliyor, ayaga kalkıyoruz, beni «Türk Üstazı» diye takdim ediyor, musafaha edip oturuyoruz. Fikih hocası olduğunu öğrendiğim zat, içlerinde en gösterişli. Kirçıl top sakalı, esmer yakaşılı yüzü, güzel ve temiz cübbesi, uzun tesbihî ile bir Bab-ı Meşihat hocasına benzivir.

Sayın Şeyh kahvelerle birlikte bana önündeki alçak masada duran Winston Amerikan sigarasından ikram etti. Sigaramı gene masa üzerinde duran Ronson jek çakması ile yaktı. Ben itiraz ettimse de ısrar etti. Bütün sorularıma derhal ve neş'e içinde cevaplar verdi. Açılista söylediğî nutkun metnini istedim; derhal emri verdi; fakat henüz daha basılmamıştı. Onun verine bij öncesi

ceki yıla nüktünü getirtti. Ayrıca derslere ve tütüklerle ait katalogu getirtti. Üniversiteye katılmakta olan yeni fakülteler hakkında bilgi vermek üzere Mühendislik ve Tıp Fakültelerinin dekanlarını çağırttı. Daha sonra onların da odalarına giderek uzun uzun görüştük. Laboratuvar ve sair malzeme ismarlamak üzere Çekoslovakya'dan yeni dönmüş bulunuyorlardı. Bizde de vaktiyle Kurtuluş Savaşından sonraki dönemde birçok ihtiyaçlarımız Rusya, Macaristan, Çekoslovakya gibi yerlerden sağlanırıldı. Şimdi Misir ve sair bağımsızlığa kavuşmuş memleketler de bu memleketlerden ve hatta Bulgaristan'dan çok zeyler sahiyorlar. Bulgarlar şimdi burada bir endüstri sergisi hazırlıyorlar. Elime geçen broşürlerini inceledim. Bulgar mühendisleri, Yugoslav, Çek mühendisleri hizmetler görüp almış. Bizeim mühendis ve doktorlarımız daha çok Almanya, Amerika gibi memleketlere gidiyorlar; bu gibi memleketlere tenezzül etmiyorlar galiba. Ama bu iş onların elinde değil ki. Bu konu kafamı işgal ediyor; ileride gene yazacağım bunu üzerine.

Yeni fakülteler al-Azhar'ın bulunduğu eski bölgede yapılmıyor. Bunlar Kurtuluş sitesi denen bölgede haril hârlı yükseliyorlar. Gidip onları da gördüm, daha sonra. Burası yepyeni bir üniversite şehri olacak. Bir stadyum bile yapılıyor. Şeyh al-Bakurî bunu, eserin tasfiyesi ve yeninin kuruluşunun güzel bir sembolü olduğunu ifade etti, çünkü bu bölge vaktiyle İngiliz işgal askerlerinin kışlalarının bulunduğu bölge idi. Bizdeki ikili antasmalar misillî anlaşmalarla burada vaktiyle İngiliz kuvvetleri bulunduruldu. Bu, sözde korumak içindi; ancak Misirda kiralliğe ve toprak paşaları ile bankerlere karşı bir ayaklanma olacak olsa bu askerler bu ülkenin sahibi olacak insanlarla karşı harekete geçerlerdi. Misir halkın bu yabancı ülkelerden kurtuluncaya kadar cekmediği kalmadı.

Sayın Şeyh, Azhar'ın modernleşmesinin önce Tanrıının, sonra Cumhurbaşkanı Cemal Abdünnasır'ın sayesinde gerçekleşeceğini ifade ettikten sonra, bunun bu eski müessesenin vaktiyle önünü ettiği uygurlığ Tekrar kavuşturması demek olduğunu izah ediyor. Araplar, bir vakitler bilimlerin öncüleriyidiler. Hekimleri, ırk ve din farkı gözetmeksızın, tip bilimlerini bütün insanlığı uygularlardı. Sadece din için değil, bütün insanlık için çalışırlardı. Araplar matematiği de geliştirmişlerdi; cebri keşfetmişler, ilk tip fakültesini, ilk rasathaneyi kurmuşlardır. Ve son zamanlarda bir Fransız oryantalistinin araştırmalarının gösterdiği gibi (kimik kastettığını bilmiyorum) logaritmayı da icat etmişlerdi. Bu konularda Şeyh, bir Arap nasionalisti gibi konuşuyor İslâm-lik insanı bir dindi; medenî ve akıl bir dindi. Dünyanın iyiliğini amaç edinen, yıkma değil yapmaya yönelen bir dindi. Zora değil, isteyerek inanç da yanındı; bazi din tüccarlarının (bununla Müslüman kardeşleri kastediyor) iddia ettiği gibi taassüp ve tethis üstünde kurulu bir din değildi.

Sayın şeyhin bu güzel sözlerinde tabii ne bir yenilik, ne de bir orijinallik vardı. Bu fikirler gerek Araplar arasında, gerek bizde yılların yılı söylemiş fikirlerdir. Ancak bir faklılık varsa o da, Arap milliyetciliği ile Arap sosyalizmine uygun bir çizgiye getirilmemiş olması. Al-Azhar, çağdaş uyanlığı, milliyetciliği, ve sosyalizmi bir arada alıp kabul ediyor, kısası, Zaten genel olarak bugün Misirda, bunlardan birini alan her kişi diğer ikisini de birlikte alıyor. Meselâ, eskiden Batıcı liberaler milliyetciliği ve sosyalizmi; Arapçı milliyetcilik çağdaşlığı ve sosyalizmi; Marxçı sosyalistler Arap milliyetciliğini veya Nasır sosyalizmini kendi temel fikirleri ile uzlaşturma durumu ile karşılaşıyorlar. İleride bunun bazı örneklerini göreceğiz. Aralarındaki ilişiliklerin nedereceye kadar *tatmin edici* şekilde kurulabileceğinin başlı basına bir mesele.

Rektörün makamında hayli oturmuştum; daha da oturabilirdim. Çünkü sayın Şeyh bir büro adamı gibi yazhanesinde oturarak karşımdaki ne zaman gidecek der gibi hırsızlama saatine bakan modernler değil. Kanapede bir bacağını altına alarak oturmakla makamına bir gayri resmilik havası veriyorum. Kalktığım zaman gene samimi veyle musafaha edip kucaklıştık. He

TÜRK SOLUNA SAYGISIZLIK

E. Tüfekci

Çağımızın genel bir kuralı var: Milli kurtuluş savaşı veren her geri kalmış ülke, bağımsızlığını koruduğu sürece, kapitalizme ve emperyalizme karşı olan ülkelerle yakın bağlar kurmak zorunda. Bu hemen hemen toplumsal bir kanun.

ilk başarılı milli bağımsızlık savaşını vermiş olan Türkiye de bu yolu izledi. Sovyetler Birliği ile dostça ilişkiler kurdu. O zamanın kapitalizme karşı tek ülkesi olan Sovyetler Birliği'ni çevresini, emperyalistler, «Sihhi kordon» dedikleri, bir gerici hükümetler zinciri ile kuşatmışlardı. Kanlı karşı ibtidâllerin ürünü Mannerheim'ları, Hortî'lerin, Tsankov'ları siyaset alanında et oynadıkları bir dünya idi o.

Ama «Sıhhi kordon» zincirinin önemli bir halkası eksikti: Kemalist Türkiye.

Atatürk, genç Türkiye Cumhuriyetini emperyalizmin etki alanı dışında tutmamak, Sovyetler ile yakın, dostça bağları sürdürmeyi gerektirdiğini bütün derinliği ile kavramıştı. O, Türk milli bağımsızlığının bu gereğini yerine getirmede hiç bir zaman kusur etmedi. «Şakin Ruslarla arayı açmayın» yolundaki öğündünün altında yatan şey, doğru olarak değerlendirilen Türkiyenin ulusal çıkarıdır.

Bugün milli bir uyanış halinde olan Türk ulusunun dinamik çevreleri, Atatürk yoluunu bu yönünün büyük önemini gün geçtikçe daha iyi kavırırlar. Antikomünizmin Amerikan emperyalizminin ideolojik silâhi olduğu, gerici çevrelerin yaratımıya çaba gösterdikleri antikomünist hysteri hayatının asıl hedefinin komünizm değil, Türk toplumunun öndeği kutsal görev olan millî bağımsızlığımız olduğu bilincine artık varılmaktadır. Halkımızın artık eski gerici oyunlarına girmemesi, gerçek ulusal yolun nereden geçtiğini görmesi, Türk siyaset hayatının en önemli gerçeğidir. Türk toplumunda en yurtsever, en devrimci, en sağlam ne varsa onu özünde taşıyan Türk Solu bu ulusal uyanış önemini etmektedir. Türk solu bu görevde lâiyik olduğunu gösterecektir.

Bu tarihsel şartlar içinde Türk soluna gölge düşürecek sız, halkçı, devrimci bir Türkiye kurma davasına, Türk nitir.

Son günlerde Amerikancı comprador basınının ağzına sakız ettiği «Yakup Demir» meselesi üzerinde, yukarıda söylediğimiz işığında durmamız gerekiyor.

Mesele özel olarak şudur: Doğu Avrupa ülkelerine sığınmış olan Türk siyasi mültecileri arasından küçük bir grup, kendisine kimi «Türkiye Komünist Partisi», kimi «Türkiye Komünist Partisi Dış Bürosu» adını takarak, komünist partileri kongrelerini beylik läflarla selânlamakta ve Prag'da yayımlanarak Türkiye'deki dergi ve gazetelere gönderilen «Yeni Çağ» adında bir dergi çıkarmaktadır. Bu grubun «Bizim Radyo» ile de ilişiği olduğu söylenmektedir. Bu küçük mülteci grubu, Türkiye'de tek bir kişiyi temsil etmez. «Yeni Çağ» da çikan telif yazılarının entellektüel seviyesine bakılırsa, komünist ülkelerdeki emigrasyonu temsil ettiği de şüphelidir.

Gerçek sudur ki, sözü geçen mülteci grubunun eylemi, siğindıkları ülkelerin emekçilerinin alın terinin ürünü olan imkânlarla, Türkîyenin Amerikanî konprador-ağa çevreleri için, yurtseverlere karşı provokasyon malzemesi sağlamaktan başka sonuç vermemektedir. Türkiye gerçekleri hakkında bilgi ve devrimci kültür yoksunluğunu yansitan tekerlemelerle dışardan maval okumak, akıl hocalığı etmek Türk soluna saygısızlıktır, haddini bilmeyazlıktır.

Sovyetler Birliğinin Türkiye ile dostça ilişkiler kurmayı istediği her akılda
başında kimse bilir. Bu yolda çabaların olumlu sonuçlar vermeye başlaması, ba-
ğımsız dış politika isteyen her Türk yurtseverini sevindirir. Ama diplomatik
alanla elde edilen olumlu sonuçları yukarıda söz konusu edilen meselein göl-
gefedildi.
Kümleri, Sovyetlerin kendine «Parti» adı takmış birkaç mülteciyi besleme-
sinin nedeninin, Çin'e karşı yürüttüğü ideolojik savaşta bir fazla oy elde bu-
lundurmak olduğunu ileri sürüyorlar. Biz bu görüşe katılmıyoruz. Bizce mesele
çok daha basit: Türkîyenin gerçeklerini doğru değerlendirmeme ve bu yüzden
de şarttan oyununa gelme. Büyük rus yazarı Gogol'un zamanından bu yana uzun

zaman beklediğini söyledi. Ayrılırken bana kocaman bir Amerikan pürosu hediyeye etti; kendisi yemeklerden sonra içermiş.

Belli ki Azhar'ın rejimle arası iyi. Müslüman kardeşler gibi rejime karşıt değil. **Dergisi**, Müslüman kardeşler aleyhine atesli yazılar yazıyor: «Ey Müslümanlar! Bu mahütlerin millet ve devlet aleyhine ne caniyane amaçları olduğunu görüyorsunuz» gibi yazılar yazıyor. Azhar ulemasının siyasi bir davası yok; Hazret-i Ömer sosyalizmi gesidinden bir rejimle bir teokratik devlet kurma iddiası Müslüman kardeşlere özgü. Bunların vaktiyle ordu, gençlik, işçi ve köylü arasına sizmiş olmasi şimdiki rejimin gözünü bunlardan ayırmaması-

nin bir nedeni olarak gözüküyor. Görülüyor ki Nasır rejiminin din politikası da aşağı yukarı Kemalist rejimi din politikası gibidir. Yani ne din güdücülüğü, ne de din düşmanlığı. Gerçek bir din özgürlüğü rejimi de bunu gerektirir. Gerçi iki noktada bizdekinden farklı bir durum var gibi gözüküyor: biri, din eğitimi; diğeri, Anayasa'da dîn ve devlet ilişkisi meselesi. Bu iki noktadaki farklılar da pek fazla izam edilemez, sonuçlar bakımından. Bir yandan, Misirda dîn eğitimin niteliği değişiyor; eskiden bizde olduğu gibi olmağa yaklaşıyor; halbuki bizde şimdi

gittikçe geriye gidiyor, bir gün Mısırdı olduğundan fazlasına gelecek. Zaten bir çok noktalarda şunu gördüm: yeni Mısır, eski yâni Atatürk devri Türkîyessine; yeni Türkiye eski yâni Faruk devri Mısırına benzemek için adım adım ilerliyorlar. Yerlerinizi değiştirdik. Zaten tarih boyunca bile Türkiye ile Mısır arasında böyle tuhaf birbirine ters gidiş var: Mısırda Memlûk feodalizminin zirveye vardığı zamanda bizde Selim III devri reformculuğu başladı. Bütün bu, gerici kuvvetlerle silinip sürülince Mısırda, Selim zamanının uyankılarından sağindığı Mehmet Ali uyanıştı. Türkiye'de Tanzimat, Mısırda Mehmet Alinin çökertilmesi takip etti. Türkiye'de istibdat devri varken, Mısırda liberal bir reşim hüküm sürüyordu. Türkiye'de millî bağımsızlık savaşı oldu; Mısır emperyalizmin bilfiil kucağına düştü. *Mısır'a* genç Kurmay subayı Nasır, Atatürk'ün hayatını incelerken, bizde Menderes Nuri Salt Paşayı incelemekte, onun tilmizliğini yapmakta idi. Mısır yabancı ülkelerinden arındı; Türkiye hiç yoktan yabancı ülkeleri bağırma bastı. İki ülke bir hizada gidemiyor, ne hikmetse.

VIETNAM

*Tam sömürge
yapalım!*

Kukla Sayon Hükümeti, Milli Kurtuluş Cephesi (Vietcong) dışında da, beldiçlerin ve halkın ciddi muhavemetiyle karşılıkçıyadır. Başkent Sayon'da «Kahrolsun Amerikan Savas Politikası» diye gösteriler yapılmaktadır. Danang ve Hue gibi şehirler, Sayon Hükümetine karşı ayaklanımlardır. Kukla hükümetin istifası ve daha da önemlisi, barış istenmektedir. Bu durum üzerindeki, Johnson yönetimi ilk defa olarak işler uzadığı takdirde savaşın kaybedilebileceğini kabul etmiştir. Gerçekten artık kukla bir hükümeti bile ayakta tutmak zorlaşmıştır. Amerikaya çekilmek, ya da apaçık bir sömürge yönetimi kurmak zorundadır. Aşağıda okuyacağınız yazda, Amerikan ordusunda beş yıl, Vietnam'da ise sekiz ay askerlik yapan 28 yaşındaki Jim Morris, tam sömürgeciligi tasviye etmektedir. Jim Morris, seçkin birlik olan «Yeşil Bereller»de gurur içinde savaşmış bir «örnek Amerikalı»dır. Görüşlerini «Saturday Evening Post»ta açıklamıştır.

Vietnam'da öldürülen Vietcong'ların sayısı ile ilgili Amerikan Yüksek Kumandanlığının bildirilerini her gün muntazaman okurum ve bu ölümlerin, durumda en ufak bir değişiklik yapmadığını farkeden Amerikalıların sayısının azlığı karşısında ürküntü duyarım. Kanun yapıclarımızın ve diplomatlarımıza Vietnam sorununu tartışıklarını iştirmey ve acaba onlar sekiz aydır hizmet gördüğüm ilkedenden mi söz ediyorlar diye kendime sorarım. Adamlarımız, öldürme konusunda son derece başarılıdır. Biz bütün Vietnamlıları, bütün Vietcongları öldürebiliriz, fakat yine de harbi kaybedebiliyoruz.

Asyanın en istikrarlı iki demokrasisi, —Japonya ve Filipin— Amerikan ordusunun empoze ettiği bir gevrede biçimlenmiştir. Ama Vietnam'a akitliğimiz milyonlarca dolar, temel özelliklerini suoiistimal ve gewşeklik olan bir rejime gitmektedir. Bu rejimin kendiliğinden değişmesi mümkün değildir. Bu ülkeye kendi kanunumuzu empoze etmemiz gereklidir. Bunu sahip olduğumuz tek etken silaha dayanarak yapacağız. Bu silah, paradr.

Vietnam Hükümeti, dünyanın en nefre şayan oligarşilerinden birini teşkil eden bir mandarener (okumuşlar) kastının inhisarındadır. Yurda dönüştüründen beri, Amerikalıların, Vietnam'da hüküm süren «yolsuzluk» ve

«anlayışsızlık» konuşuklarını sık sık işitmekteyim. Fakat bunun Vietnam'da ne anlama geldiğini gerçekten anladıklarına ihtimal vermiyorum.

1964 baharında, Hawa Rotary Club, Vietnam halkına hediyeler göndermeye kararlaştırdı. Hangi sebeple bilmem, hediyelerin hepsini Phu Thien'deki dağı halkına vermek istediler. Burası, benim birliğimin faaliyet gösterdiği Phu Bon bölgesi içindeydi. Hediyelerin verilmesi helikopterle gelen General Paul D. Harkins ile Rotary Club yöneticilerinin katılacakları büyük bir merasime vesile olacaktır. Bunulla beraber, bölgenin başşehirindeki mahalli A.I.D. temsilcisi saçlarını yollamaktaydı. Temsilci kasalarını açmış ve sabunu yeniden taniyan bir toplantım 3 bin «Barbi» bebek hediyelerinin neye yarayacağını kendi kendine sormaktadır.

Amerikan prestijini kurtmak için temsilci, depolarında gıda maddesi, battaniye, tarım malzemesi olarak ne varsa boşaltı ve hepsi merasimin yapılacağı şehrde gönderdi. Merasim, büyük bir başarı oldu ve resmi kişiler karşılıklı biribirlerini kutlama yarışına girişiler. Ertesi gün, köylülerden ögrencidik, kazanın şefi olan Vietnam Ordusu teğmeni tarım malzemesini ve öteki yararlı emtiyi topluşturan ve onları Amerikan Ordusundan sağlanan bir kamyonu doldurarak satılmak için Pleiku'ya yollamıştır. (Yalnız bebekleri bırakmıştır).

Bu teğmen ve başka bir komşu kazanın şefi için gelirlerini artırmak bir yolu daha vardı: «Yeniden yerleştirilen» her ailenin bin kuruluş bir ödeneğe hakkı vardı. Fakat aileler ancak 200 kuruluş almakta, geri kalan 800 kuruluş kaza şefinin cebine gitmektedir. Bu yolsuzluğun dellillerini tesbit bir çok defa çalistıktır, ama hâkim, juri ve cellâd görevlerini tek başına yapan adam aleyhine tanıklık edecek insan bulmak mümkün mü?

Bu iki domuzun kanımıza her biri, bir Vietcong bölgebine bedeldi. (...)

Durum, yine de ümitsiz degildir. Sorumluluğunu yüklenen bir Vietnam Hükümeti vardır. Burada şimdide kadar yaptıklarımız bir felakettir. Şimdi, Sayon Hükümetini tamamen ele almak gereklidir.

A.I.D temsilcilerinin hepsi, bölgede dağıtılan emtiy ile paranın mutlak kontrolüne sahip olmalıdır. Onlar bu yetkiye, eşitlik ve adalet sayısını sağlamak ve mahalli hırsız memurları değiştirmek için kullanmalıdır. (...)

Böylece, bir *birimde* tamamen ülkenin hükümeti hâline gelmektedir. Şüphesiz, bu bir nesil sürecekler. Ama açık olmak gerektir: Bu ülke kendi kendini yönetemez ve bundan biz sorumluyuz.

savvuf gibi şeyle öğretimi. Arap kültür ve milliyetçiliği içinde normal bir şey. Bize de Türkoloji okutulmuyor mu, işte onun gibi bir şey oluyor şimdî. Üçüncüsü gittikçe doğmatik bir nitelik yerine tarihi bir nitelik alıyor ve daha ziyade İslâm fikir ve müesseselerini incelemeye şecline gidiyor. Üçüncüsü modern Müslüman toplumlarında hukuk reformları uygulanıkça önemini kaybedip mukayeseli hukuk bilimine yardımıcı bir inceleme konusu olacaktır. Bu üç yöndeki gelişmeler zaten başlamıştır. Fakat Misirin etkili olmak istediği diğer Arap ülkeleri ile Afrika Müslümanlarını gözönüne tutarsak müessesesinin hâlâ geleneksel hâli ile yaşamakta olduğu hissini vermesinin anlamını daha iyi kavrarız. Baksanız, tâ Türkiye'ye oraya öğrenciler gidiyor.

Birincisi, çerçevesi Türkoloji okutulmuyor mu, işte onun gibi bir şey oluyor şimdî. Üçüncüsü gittikçe doğmatik bir nitelik yerine tarihi bir nitelik alıyor ve daha ziyade İslâm fikir ve müesseselerini incelemeye şecline gidiyor. Üçüncüsü modern Müslüman toplumlarında hukuk reformları uygulanıkça önemini kaybedip mukayeseli hukuk bilimine yardımıcı bir inceleme konusu olacaktır. Bu üç yöndeki gelişmeler zaten başlamıştır. Fakat Misirin etkili olmak istediği diğer Arap ülkeleri ile Afrika Müslümanlarını gözönüne tutarsak müessesesinin hâlâ geleneksel hâli ile yaşamakta olduğu hissini vermesinin anlamını daha iyi kavrarız. Baksanız, tâ Türkiye'ye oraya öğrenciler gidiyor.

Anayasada «devletin dini İslâm diridir» gibi bir kaydın bulunmasının veya bulunmasının büyük bir pratik değeri olmadığını bizdeki durum göstermiştir. Bize din ve devlet ayırmak oluduktan sonra ki Anayasadan o kayıt kalkmıştır; yoksa bu kayıt kalktı diy'e laiklik olmuş değil. Bu kayıt bugünkü Anayasada da olmadığı halde laiklik aykırı politikaların bal gibi uygulandığını görüp duruyoruz. Demek ki böyle bir kaydın Anayasada bulunması da bir yalan olabiliyor, olmaması da. Asıl olaylara bakmalı. Bugün Misir anayasasında bu kayıt bulunduğu halde orada güdülen din politikası Ataturk'ün din politikasına daha yakın; anavasasında böyle bir kayıt bulunmayan Türkiye'nin Menderes veya Demirel politikası ise daha çok Kiral Faruk devri politikasına yakındır. Yazılıolanla eylem bir-

«GENERAL MOTORS'UN» GÜZEL CASUS KIZLARI

YÖN, CIA'nın marifelerini sık sık yazdı, fakat Amerikan ekonomik ve politik hayatına hükmenden tekeller de daha az marifeli değildir. Bu konuda bir fikir vermek için yılda 9 milyon 300 bin binek otomobili imal eden bir General Motors'un nelere teşebbüs edebileceğini gösteren bir yazıyı yayınlıyor.

Geçenlerde bir Amerikan Sepato Komisyonunda, Senator Robert Kennedy'nin oturaklı soruları üzerine, General Motors'un Başkanı James Roche, Ralph Nader'den özür dilemek zorunda kaldı. Bu, büyük bir olaydı. Nitekim New York Herald Tribune haberini ilk sayfada çift sütun ile verdi.

James Roche, A.B.D.'nin en büyük tröstünün başında bulunmaktadır. Geçen yıl 9 milyon 300 bin binek otomobili imal eden General Motors'un cirosu 17 milyar dolardan fazladır. Vergiden sonra net kârı 1,7 milyar doları bulmaktadır.

Ralph Nader ise 31 yaşında meşhul bir avukattır. «Hangi hıza gidilirse gidilsin tehlike» adlı bir kitabı yazarıdır Nader'in kitabı, genellikle Amerikan otomobil sanayii ve özellikle General Motors işlerinde durmaktadır. Genç avukat, Chevrolet'in motoru geride bir modeli olan Corvair'ı yerden yerdere vurmaktadır. Corvair, 1960'ta piyasaya sürülmüş ve üç yıl boyunca bir sürü şoförün ölümüne yol açmıştır. Genç avukat Nader, iki yıl uğraşarak Corvair'in yapılışındaki kusurları tesbit etmiştir. Arabanın arka dingili ve süspansiyon hatalıdır. Araba anlı yol dan çıkmakta ve virajlarda buna belli etmektedir.

Corvair sahipleri, bir sürü insmanın ölümüne sebebiyet veren bu yapım hatasını, çaresiz, ceplerinden para harcayaarak düzeltme yoluna gitmişlerdir. Nihayet General Motors da, «sportif» sayılan bu arabanın hatalarını düzeltme zorunda kalmıştır. Ama bunu yapana kadar, aradan dört yıl geçmiş ve bu arada yüzlerce Corvair sahibi, bu, dünyanın en büyük otomobil fabrikasını dâva etmiştir.

Genç avukatın kitabı yayıldıktan sonra, kazaları incelemekle görevli bir senato komisyonun kurulması ile aynı tarihe rastlamıştır. Komisyon, yılda 49 bin kişinin ölümüne yol açan kazafarda, otomobil imalatçılarının sorumluluklarını araştırmaktadır. Bu sebeple, General Motors Başkanı ile bu konuda bir kitap yazan genç avukat Nader'i dinlemeye uygun görülmüşür.

General Motors patronunun geçen yıl Sepato Komisyonuna verdiği ilk ifade, firma için çok kötü olmuştur. Amerikalı ahi, kapı kapanırken, otomobilin hükümlerine özü sevkın bir ses

James M. Roche

bakanı hediye etmesi (ki bu bakanlardan Wilson, «General Motors için iyi olan, Amerika için de iyidir» demiştir) bu sefer pek işe yaramamıştır. Zira General Motors başkanları, geleneksel olarak Cumhuriyetçi ve Senatoda ise hâlen Demokratlar hâkimdir ve Araştırma Komisyonu üyeleri arasında Robert Kennedy varıdır.

Kennedy, Cornell Üniversitesi bir raporunu açıklayarak, General Motors'un büyük patronuna ateş açmıştır: Üniversite testleri göstermiştir ki, bir çarpa vuku bulunca, General Motors'un yaptığı arabaların kapıları yüzde 5,1 oranında açılmaktadır. Halbuki bu oran Chrysler'de yüzde 0,8 ve Ford'da yüzde 0,6 dan i-barettir! General Motors Başkanı bu rakamlardan haberi dahi yoktur. Başkan Roche'un bu konudaki bilgisizliği anlaşınca, Senator Kennedy, «Raporları okumadan komisyonun huzuruna çıkmaya cesaret ediyorsunuz» dierek onu azarlamıştır.

General Motors patronu, firmasının 1964 yılında 1,7 milyar dolar net kâr sağladığını açıkladı. Genç ve çekici kadınlar, kahvelerde Nader'e tâhâ dâvetler yapmaya başlıdilar. Bir bakkal dükkânında bir esmer güzel, genç avukattan «dış politika tartışmak üzere» evine gelmesini rica etti. Bir büyük mağazada, sarışın bir güzel, Nader'e tosladı ve evinde bazı mobilyaların yerlerini değiştirilmesi için onu yardımına çağırdı...

Genç avukat sıkayı etti. F.B.I., General Motors'un baş vurdugu usullerin bir tâhâ sindirme teşebbüsü teşkil etmediğini araştırmak için bir anket açtı. (Bu suçun cezası, beş yıl hapis). Kısa bir süre önce ise, Senator Komisyonu, General Motors Başkanını tekrar dinlemeye çağırdı. Başkan Roche, Kennedy'nin sorularıyla bunalınca, Nader hakkında polis takibine girişiklerini itiraf etmek zorunda kaldı. Başlangıçta firmanın öteki yetkililerinin girişikleri bu polis oyunlarından habersizmiş, olan biteni sonradan öğrenmişmiş... Başkan Roche, Senator Komisyonu önünde, genç avukattan özür diledi. Ama dün yanın en büyük otomobil imalatçı firma, arabalarının güvenliği konusunda, hâlâ canının istediği gibi davranışın imkânına sahiptir. Hatırlatalım ki, Türkiye'de de bir hayli General Motors imalatı araba ve Corvair vardır.

çıkarma: konusunda bassastır. Mercedes ve Rolls Royce, uzun süre kapılarının kapanırken, kulağa hoş gelen bir ses çikitması inhisarını ellerinde tutmuşlardır. Ama kapı sesine önem veren ahi, arabanın yol tutma nitelikleri ve güvenlik tertibi hakkında bilgisizdir. Buna akıtsız etmemektedir. Büyük otomobil fabrikaları, geleneksel olarak, güvenliğin satış etkilemediği inancdadırlar. Akine, kemer takılması gibi güvenlik tedbirlerinin Amerikan ahi'sini endişelendirdiğini düşünmektedirler. Kemer, alicilara muhtemel kazaları hatırlatmak ve kaza riskini, otomobile bağlamaktadır. Güvenlik tertibi, onlarca arabanın tehlili olduğunu dehili söylemektedir. Kısaca, güvenilik, arabanın satışını önlemektedir. Halbuki asıl mesele, satmaktadır.

DİS POLITİKA

KONUŞALIM!

Senato Komisyonu önünde hırpalanın General Motors yöneticileri, bir de baş düşmanları Ralph Nader'in tanıklığı ile çok güç duruma düşüceklerdi. Nasıl büyük sigara firmaları, dumanın hayatı kısalttığı hususundaki istatistiklere dayanan ispatlamalarını yürütme için, sahte araştırma büyüğünü paralar ödürlüyorsa, General Motors da olayları değiştirmek yerine, genç avukat Nader'in tanıklığını önlemeyi denedi. Kişilerin özel hayatları üzerinde araştırmalar yapmakta it韘aslaşmış bir özel detektif firmasını kiraladı.

Vincent Gillen adlı eski bir F.B.I. (millî emniyet) ajanının yonettiği firma, genç avukatı izlemek, banka hesabını öğrenmek, komşularını sorguya çekmek, cinsî alışkanlıklarını ve içkiye eğilimini tesbit etmek, politik kanaatlerini anlamak, komünistler ve sempatisanları ile muhtenel ilişkilerini ortaya koymak gibi araştırmalarla yedinmedi. Nader'i, aynı zamanda gecenin geç saatinde telefonları tehdit etti: «Nader, bu işten vazgeç, Washington'dan defol git!» gibi...

Genç avukat bütün bülular dayanınca, tâkipçileri taktik değiştirdiler. Genç ve çekici kadınlar, kahvelerde Nader'e tâhâ dâvetler yapmaya başlıdilar. Bir bakkal dükkânında bir esmer güzel, genç avukattan «dış politika tartışmak üzere» evine gelmesini rica etti. Bir büyük mağazada, sarışın bir güzel, Nader'e tosladı ve evinde bazı mobilyaların yerlerini değiştirilmesi için onu yardımına çağırdı...

Genç avukat sıkayı etti. F.B.I., General Motors'un baş vurdugu usullerin bir tâhâ sindirme teşebbüsü teşkil etmediğini araştırmak için bir anket açtı. (Bu suçun cezası, beş yıl hapis). Kısa bir süre önce ise, Senator Komisyonu, General Motors Başkanını tekrar dinlemeye çağırdı. Başkan Roche, Kennedy'nin sorularıyla bunalınca, Nader hakkında polis takibine girişiklerini itiraf etmek zorunda kaldı. Başlangıçta firmanın öteki yetkililerinin girişikleri bu polis oyunlarından habersizmiş, olan biteni sonradan öğrenmişmiş... Başkan Roche, Senator Komisyonu önünde, genç avukattan özür diledi. Ama dün yanın en büyük otomobil imalatçı firma, arabalarının güvenliği konusunda, hâlâ canının istediği gibi davranışın imkânına sahiptir. Hatırlatalım ki, Türkiye'de de bir hayli General Motors imalatı araba ve Corvair vardır.

KÜLTÜR MÜSTEŞARININ MARİFETLERİ

Kültür düşmanı Müsteşar, Dclet Tiyatrosunda sansürü bağılılığı başarıyla devam etmektedir. Adalet Ağaoğlu'nun «Çatıdaki Çatlak» oyunu, Kültür düşmanı Müsteşar ile ilgili arasında bir utanç pazarlığına yol açmıştır. Bu pazarlık sýyende bazı kisýmlar kurtarılmıştır! Kurtarılmış cümlelerden biri şudur: «... Şimdi sendikacilar var, greviler var, her bir şey var...» Kültür düşmanı Müsteşar, bin rica ile, Anayasa'da temel haklar olarak yer alan «grev» ve «sendika» sözlerinin oyunda kullanılmasına müsaade etmiştir.

Kültür Müsteşarı, herhalde Amerikan yardımını tenkit ve tehlikelidir bir Amerikan aleyhârî saydığı bir cümleyi de düzeltirmiştir. İlk metin şöyledir:

— Dün bana bir naylon gömlek verdiler. İki kutu da bir şey verdiler ya ne olduğunu anlayamadım.

— Anlayamıyacak ne var? Köpek mamasıdır. Alâ domuz etinden.

Şimdi bu sözler Devlet Tiyatrosu sahnesinde, «Anlamıyacak ne var? Alâ domuz etidir» biçiminde söylemektedir! Ama Müsteşara bir türlü şu sözü kabul ettirmek mümkün olmamıştır: «... ahali söyle bir inecik tepelerden bu yana, artık o zaman (gönümlü sizinledir) telgrafılmış, navlun çorapmış.. Kim dñnler? Allah gelse kurtaramayacak.»

Bu cümle ikinci kez kaldırılmış, ikinci kez yazarı tarafından koydular, sonra yine kaldırılmıştır!

Dost dergisi, bu yüz kızartıcı sansür olayını, bütün yönleri ile ele almıştır:

KIDA KİTAP DAĞITIM MERKEZİ
P.K. 269 İstanbul
Dağıtımını yürüten yeni kitapları sunar:

★ **DIYALEKTİK DÜŞÜN-CENİN TARİHİ**
Salâhettin Hilâv

★ **1917 RUS DEVRİMİ**
Fr. - X. COQUIN. Cev.
A. Tokatlı

★ **MAVİ GELİN** (Masallar)
Oğuz Tansel

★ **SIMAVNA KADISOĞLU SEYH BEDREDDİN**
Abdülbâki Gölpınar
Önsöz: Prof. İsmet Sun-gurbey

★ **KARL MARKS**
(Özel Hayatı)
Dr. Hikmet Kivilcimli

★ **TÜRKİYEDE SOSYALİZM II**
A. Cerrahoğlu

★ **SEYH BEDREDDİN**
A. Cerrahoğlu

Anadol, Barış, Çan, Çığ, Etil, Gün, Habora, Hür, İstanbul Matbaası, Izlem, Sosyal Adalet, Sosyal Yayımlar, Özzi, Tarihsel Mađderci'lik, Var, Yaz, Yedî Tepe ve Dost Yavinevlerini kitalarını, KİTAP DAĞITIM MERKEZİNDEN, ödemeli ve indirimli olarak temin edebilirsiniz.

Adres: Cañaloğlu, Nuruosmaniye Sokak, No: 23/1.
P.K. 269 İstanbul.
(YON: 111)

BİR RESMÎ KULAK

Salon doluydu. Perde açıldıktan bir süre sonra, duruşundan oturuşuna, üzerinde «önemli» lik akan bir zâtin kalemi kâğıda davrandığı ve haril haril not almakla başladığını görüldü. Bazi seyirciler bir gözleriyle sahneye, bir gözleriyle de bu haril haril not alan zâta bakıyorlardı. Salonda yer yer fistıldamalar oldu: «Kim bu? Gazeteci mi?», Yok canım, herhalde tiyatro eleştirmenidir», «Yoo, belki de bir piyes yazarıdır», «Sanmam... Muhbir-i sâdika benzer», «Niçin olmasın? Belki yazarın veya oyuncuların birinin yakını dosdur. Kusurları tespit ediyor ki göstersin», vs.. Kimileri de «Bazları böyle yapar. Bu bir ruh halidir» dedi. Fakat hiç kimse de ne böyle bir gazeteci, ne böyle bir tiyatro eleştirmeni, ne böyle bir tiyatro yazarı tanıydı!

Üzerinden «önemli» lik akan zât, oyun süresince, durmadan not aldı. Mimiklerinden, yüzünün değişen renginden, kalem tutan elinin hareketinden, oyunu pek de tutmadığı anlaşılıyordu.

Olay, ocak ayının ikinci salı gecesi Ankara da, Küçük Tiyatro'da geçti. Oynanan oyun, Adalet Ağaoğlu'nun «Çatıdaki Çatlak», tizerinden «önemli» lik akan zât ise... Evet, kim olabilir? Tahmin edileceği gibi, Millî Eğitim Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken'di.

Bay Müsteşar, oyun bitikten sonra, hürdaşa çizgilerle yerinden kalktı, oyuncuları ve rejisörü -usulü- kutladı ve rejisör'e:

— Şu, şu, su sözleri ve şu, şu sözleri çıkarın, dedi.

Rejisör Muazzzez Kuroğlu se-sini çıkardı. Süreyya Taşer:

— Fakat beyfendi, dedi, bu-na imkân yok. Biz oyuncuyuz, böyle alıştık. Aksi halde, oyunda birlik kalmaz.

Müsteşar, bilgiç bir edaya:

— Çıkarırsınız, çıkarırsınız, dedi. Hem, böyle daha güzel olur.

Oyuncular baktılar.

BAY SANSUR

«Çatıdaki Çatlak»ın bir hafıta önceki salı gecesi prömiyeri vardi. Genel Müdür Cüneyt Gökçer ile Müsteşar Adnan Ötüken, prömiyerden sonra, hafta içinde, büyük ilgi gösteren oyun hakkında telefonla görüşüller. Müsteşarın kulağına birtakım sesler gitmişti: «Devlet Tiyatrolarında çatlak var» di. (...)

Bay Müsteşar Ötüken Cüneyt Gökçer'le konuştuktan sonra, o salı gecesi Küçük Tiyatro'yu se-reflendirdi ve, kendisini Müsteşarlık koltuğuna getren nedenlerin itisi ve dürtüsüyle, oyun hakkında kulağına fısıldan noktaları bir bir tespit etti. «Etnan Bey Duymasın», oyunda neler neler, neler yoktu ki, ne läflar geçmiyordu ki... Bir an, vaktiyle, Millî Kütüphane memurlarından ressam Milníp Ozben'e «esek» dediğini ve bu yüzden mahkemeye verilerek mahküm edildiğini unutın Bay Müsteşar, oyunda, taşrah bir seyircinin kulagini tırmalıyacak nitelikte ne kadar sözcük ve tümce varsa hepsini, hem de vüzü kızırarak tesbit ettil. Görevini yapmış, gönül rahattı; tiyatroda çatlak matlak kalmamıştı. Bay Ötüken Adnan'ın bulunduğu yerde çatlaşın matlaşın ne gereği vardı?

Bay Ötüken «Çatıdaki Çatlak»ın sivilriklerin tesbite çahşırken, vaktiyle Almanya'da, öğrenciler gammazlığındı günde kutsal ve asıl heyecanı içindeydi.

Bay Ötüken «Çatıdaki Çatlak»ın sivilriklerin tesbite çahşırken, vaktiyle Almanya'da, öğrenciler gammazlığındı günde kutsal ve asıl heyecanı içindeydi.

YAZI DESTANI

Yazı kapatılmışlığın dışarı çıkmasıdır,
Büyük yazılarla özgürlük eğri.
Ama korkarlar, ne diyecek,
Neler anlatacak kurda kuşa,
Nelerini geri isteyecek yüzlerce yıllık Ağalarından,
Bundandır toplumların okutulmadığı.

— Kavak yazı, söyütt yazı,
Süriüp gider dizi dizi.

Yazı kapatılmışlığın dışarı çıkmasıdır.
Nasıl bin aydınlık ortalığa fışkırırsa bir mumdan,
Açlarıyla — Uşuz bucaksız Çinde, yeşil Sumatrada,
Yaçınlarıyla — Açı Hindistanın, yiğit Viyetnamın, sonsuz
Yaslarıyla — Hozattan, Sivastan, Vandan, Erzurumdan.

— Bilek yazı, yürek yazı,
Doldurur nic'olsa düzü.

Yazı kapatılmışlığın dışarı çıkmasıdır,
Dağlara, ovalara, köylere hey,
Bunu önlüvemezler de yazarı kaptırlar dört duvarların içine karanlık karanlık,
Ama taşacak ergeç ak şimşekler gibi yeryüzüne,
Yazalar, Körög'lüm, taşacak değil mi,
Selâm olsun o sömürgeye hey.

— İvi yazı, doğru yazı,
Geleceğin koca gözü.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

rûda vermekle yetinmiştir.

Yazar Adalet Ağaoğlu'nun durumuna gelince... Oyun iki gece üstüste, kesintili olarak devam ediyor da, durumdan yazar haberدار edilmeyip! Açı değil, ayıp değil, saygısızlık değil, bu-na nasıl bir sözcük bulmak gerekiyorsa, lütfen bulunup söylemesin! Eğer bu tutum tiyatrodan gelenek haline getirilirse, emeklere çok, ama çok yazık olur! Kendimizi kendimize olsun masakra etmivelim!

Olay sanıldığı gibi bir, «Çatıdaki Çatlak» olayı değildir. Olayın anlamı geniş ve derindir. Türk Tiyatrosunda çoktan beri atılmak istenen çenebil kez Müsteşar Adnan Ötüken eliyle atılmıştır. Bunun arkasının gelmeyeceğini sanmak, safilik de değil, düpedüz aptallık olur!

Salâhettin Hilâv

Diyalektik Düşünçenin Tarihi

ROSVAL YAYINLARI

YENİ ÇIKTI

7.5 Lira
Genel Dağıtım:
Kitap Dağıtım Merkezi
P.K. 269 — İstanbul
YON — 112

YENİ KİTAPLAR

Varlık Yayınevi bu ay çıkan kitaplarını sunar

1. Sabahattin Ali: Yeni Dünya, hikâyeler, 6 lira
2. Orhan Kemal: Mûfettişler Mûfettiş, roman, 6 lira
3. Eski Akdeniz ve Yakın Doğu Uygarlıklar, 5 lira
4. Panait Istrati: Kira Kiralina, roman 4 lira
5. Louisa Alcott: Küçük Kadınlar, roman, 2 lira
6. Kırmızı Takke Kız, Çocuk Masalları, 1 lira
7. Aynalar Dünyası, Çocuk Masalları, 1 lira

YON — 101

On yıldan beri, Batı üzerindeki Amerikan hegemonyası güçlenmektedir. Mukavemet eden yalnız Fransadır. Fakat Fransa, 1948 yılında, boyun eğmeye zorlanmış ülkeler arasında tek başına kalan Yugoslavya gibi, hatta bazı bakımlardan daha da tecrit etdilmiş 18 yıl önce Doğu Avrupada, halklar, köleliği kabul etmiş degillerdi; sadece dış baskı altında tutulan yöneticiler itaatkarlıdı. Batı Avrupada ise, Büyük Kardeş'in egemenliğini kabul etme hususunda, halklar ve yöneticiler genellikle aynı fikirdirler.

Fransa'da, dahi, bu duygular çok yaygındır. Amerika aleyhisi reflekslerin çoğu, derin olmaktan çok sun'ıdır ve özellikle durumu gizlemeye yaramaktadır. Amerikan liderliğine muhalefet adettir. Bu liderliği isteyenler, ya da kabulleneler, bunu, pek ender olarak itiraf etmektedirler. Sanki bu pek tabii bir şeymiş gibi, Washington'a mukavemet çarelerini araştırmak yerine, mukavemet nedenlerini açılığa kavuşturmak, haklı nedenleri kötülerinden ayırmak ve vatandaşlarımızı bu konuda uyarmak, belki de daha isabetli olacaktır. Dünya halklarının çoğunun hissettiği, Amerikan hayat biçimini ve maddi refahın çekiciliği, Fransa'da da ciddiyetle incelenmeyi gerektirecek güçtedir.

Buna karşı dengeyi sağlamak için, özellikle ileri yaşaklı seçkin kişilere özgü hümanist ıddialar asla yeterli değildir. Bu kişilere, Amerikadan çok, «Amerikanizm»e karşısındırlar. Onlar «Amerikanizm»de, niceligin niteliğe, seri imalatın el yapısına, kaballığın inceliğe, yeknesaklığun çeşitliliğe, paranın kültüre v.b. hükümeti bir değerler sistemi görmektedirler. Böylece, kimi teknik ilerlemeye, kimi kapitalizme kimi de başka etkenlere dayanan çok farklı unsurları birbirine karıştırmaktadırlar. Bu unsurların bazıları Amerikada gelişmişse, Amerika, Avrupalıdan daha ileri olduğu içindir.

Eski Dünyanın bağımsızlığı, onun bu yönde ilerlemesini pek değiştirecek değildir. Esasen A.B.D. nin bu eleştirmesi, bir çok bakımından büyük bir bilgisizliğin sonucudur. Kültürel bir Avrupanın karşısında cahil bir Amerika imajı saçmadır. Barbar Amerikaya, Corneille, Racine ve Molière'in mukavemeti, çocukça bir folklorudur.

Milliyetçi nedenler, çok daha ciddidir. Bayraklı ve kokorikolu bir cins şovenizm, aşıkár kı, gülünçtür. «Fransanın büyülüklüğü», daha yüksek ve saygıdeğer bir fikir olmakla beraber, yine de eskimiş ve aşılmış bir düşüncedir. Fakat, halkların kaderlerini kendilerinin tâyin etmesi hakkı, bugün için de değerini sürdürür bir ilkedir. Günüümüzün dünyasının boyutlarına daha uygun büyük toplulukların teşkilî tercih edilebilir. Fakat bu konuda, açılığa kavuşturulması gereken bir vuzuhsuzluk vardır: Her üyenin hakları ile görevlerinin dengede olduğu eşitlige dayanan topluluklar kurmak bir seydir, eşitsizliğe dayanan ve kararlar gerçekte bir tek büyük devlet tarafından alınan imparatorluklar kurmak başka seydir. Atlantik Çamiası, kaçınılmaz biçimde ikinci gruba girmektedir. Liderliğin paylaşılması, gerçeklerle ilgili boş bir arzudur.

İTAATKAR VE BESİLI...

A.B.D. egemenliğinin sonucu, (belki) sağlanacak refah artışının bedeli, (zorunlu olarak) Avrupalıların özgürlüğünün kısılmamasıyla öde-

KURT VE KÖPEK

Prof. Maurice Duverger

Çağımızda milletlerarası topluluklar, süperdevletlerin ufak devletler üzerindeki hegemonyasını meşrulaştırmak için icad edilmiş aldatmacalar. NATO, Amerikan askeri egemenliğini örtün bir saldırır. NATO kuvvetlerinin entegrasyonu, millî kuvvetlerin Amerika'nın emrine verilmesi aracıdır. Bu, büyük devletlerle küçüklerin birleşmesinin kaçınılmaz sonucudur. Tehlike, yalnız Türkiye gibi ufak ülkeler için değil, Fransa, Almanya gibi orta büyüklükte ülkeler için de mercuttur. Prof. Duverger, Avrupayı bir Amerikan sömürgesi hâline getirecek olan bu tehlikeyi incelemekte ve NATO'cu Avrupa sosyalistlerine düşen büyük sorumluluğu hatırlatmaktadır.

necektir. Bu kader, La Fontaine'in köpeği gibi, kurdun kaderine tercih edilebilir. Aslında daha çok itaatkar ve besili bir köpeğin kaderiyle, biraz daha az besili, fakat özgür bir köpeğin kaderi arasında tercih bahis konusudur. Fakat bu tercih, bilerek yapılmıştır. Amerikan hegemonyası sorunu, haysiyet ve zillet diyalektiği planında da yer almaktadır. Mümkündür ki tüketim toplumu insanları, haysiyet konusunda daha az hassas olsunlar. Bu takdirde, hiç değilse, sorunu onlardan gizlemeye ve uydurma üstünlüklerle sarhoş olan ve hükümete rüyası gören milli gururu, kendi kaderini çizme iradesi ve en güçlü karşısında boyun eğmeyi reddedişle karıştırmaya kalkışmasınlar. Bazı «asırı Avrupalı»ların ileri sürdükleri görüşler, inanılmaz bir teslimiyet ve zaiflik örneğidir.

AVRUPANIN SÖZGELEŞMESİ

Bu konuda milliyetçilik özgürlüğe açılmaktadır. Avrupalılar, Amerikan eyaletleri gibi, Başkanlık ve Kongre seçimlerine katılma hakkına sahip bir takım eyaletler kurarak tamamen A.B.D. ile kaynaşma teklifi yapılsa, yine de reddet etmek gerekecektir. Sosyalistlerin, aşağıda belirtilecek nedenlerle, teklife hayır demeleri tabidir. Fakat bazıları teklifi çekici bulacaklardır. Böylece, bağımlılık ve haysiyet kırılması önlenecek, gerçek bir eşitlik olacaktır. Yalnız görünen bir gelecekte, böyle bir çözüme gidilmesi ihtiyatlıdır. Esasen ciddiyetle böyle bir teklifie bulunan da yoktur. Hiç bir «De Sevigny» bir serap-kaynaşmayı ileri sürmeye dahî cesaret edememektedir. Batı sadece, Avrupalıların, A.B.D.'nin biraz sömürgesi

halklarına benzer duruma düşeceği bir sömürgeleşmeye yöneliktedir. Avrupalılar şupresiz, seçkin sömürge halkı teşkil edecekler ve onlara karşı dikkatli davranış olacaktır. Ama yine de sömürge halkı olacaklardır. Kendi kaderlerini kendileri çizebilen, başkalarının kararlarıyla yönetilen insanlar durumuna düşeceklerdir.

Bu sorun, başka bir plânda kendini göstermektedir. Ondokuzuncu yüzyıl liberalları, her iktidarın bozacağı, mutlak iktidarın ise mutlaka bozacağı fikrini geliştirmiştir. Bu fikir yalnız iç diktörlükler için değil, milletlerarası hegemonya için de doğrudur. Başka bir devletin denge teşkil edemediği üst devlet durumu, hiç bir muhalefete engellenmeyen otokratikne benzemektedir. Muazzam ekonomik gelişmesi, Sovyet ekonomik krizi, Pekin ve Moskova bölünmesi, Amerikayı üst devlet seviyesine getirmiştir. Yavaş yavaş 1950 yıllarının iki başlı dünyasından tek başıya doğru geçilmektedir. Şüphesiz A.B.D. Başkanı her istedigini yapamaz. Zira belli sınırlar aşılıncaya, öteki devletler harekete geçeceklerdir. Tipki bir zulüm yönetici çok ağırlaşınca, boyunduruk altındaki halkların ayaklanması gibi. Ne var ki Başkanın kararlarını, ancak gücünün nerede bittiği hususundaki bilinci sınırlayacaktır. Fakat bu bilinc, Amerikanın büyük gücü arttığı ölçüde azalmaktadır. Hegemonyanın tabii seyri böyledir. Bunu durdurmaya Mc Namara'nın hesap makinaları yeterli değildir. Bu açıdan, Washington'a denge yapmak, onun önüne karşı devletler çkartmak büyük bir önem taşımaktadır.

SORUMLULUK SOSYALİSTLERİN

Amerikan baskısına karşı sosyalistlerin mukavemetini gerektirecek nedenleri sona bırakır. Buneden, en açık ve en güçlü olanlardır. Batı en az sosyalize olmuş, en kapitalist ve üstelik kapitalizme körüköründe inanan devletin egemenliğinde birleşirmek, sosyalizmin uzun süre için her türlü ilerlemesinin durdurulması, hattâ derin olarak geriletilmesi demektir. Bununla beraber, bir çok Avrupa sosyalisti, sorunun bilincine varmış değildir, ya da öyle görünmektedir. Eski Dünyada bir sosyal-demokrat hükümet iktidara gelince, liderinin yaptığı ilk iş Washington'a koşmak ve Atlantizme bağlılığını delillerini vermektedir.

Şüphesiz, bu, biraz taktik zorunluluklarla izah edilebilir. Hristiyan Cumhuriyetçilerden (M.R.P.) biri Eğitim Bakanı olunca, lâik sendikaları yataştırmak için bazı jestler yapması gerekdir. Mason bir İtalyan Başbakanı, işe başlar başlamaz Papa'yı ziyaret zorundadır. Fakat Avrupa sosyal-demokratları, sadece Amerikaya bağlılık taklidî yapmakla kalmamaktadırlar. Böylece, dengenin Washington'a doğru kaymasına yol açmaktadır. Milliyetçi saçılık ile sosyalist solun bu noktada birleşmesi, hemen her yerde Avrupanın bağımsızlığından yana olanların çoğunluğu elde etmesini sağlayacaktır. Eğer sosyalistler, NATO'yu desteklemekte devam ederlerse, bunun tersi olacaktır. Bu sebeple, Batının Amerikaya bağımlı kılışının temel sorumluluğunu Avrupa sosyal demokrasisi taşımaktadır.

TÜSPAY
BASIN İLAN KURUMU

REKLAMİNİZİ
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

TURT İÇİ VE TURT DİŞİ REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürümüz :
Cagaloğlu, Türkocagi Caddesi No: 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telex adresi : BASINKURUMU